

Yttrande
2025-03-07

SLK-2024-01162

Yttrande angående Remiss från Utbildningsdepartementet betänkandet Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81)

Sverigedemokraterna delar stadsledningskontorets bedömning att förslagen om skärpta tillträdeskrav och ökat fokus på läs- och skrivinlärning. Kognitionsvetenskap, ämneskunskaper och ämnesdidaktik stärker lärarutbildningens kvalitet och läraryrkets attraktionskraft.

Vi uppskattar särskilt betygskravet C i svenska för antagning till lärarutbildningen och vill se att detta även gäller för förskolläraryrket och grundläraryrket med inriktning fritidshem. Vi välkomnar det ökade fokuset på kognitionsvetenskap men vill se en balans där andra pedagogiska perspektiv och professionell frihet också får utrymme.

Vi föredrar att staten återtar ansvaret för lärarutbildningens utbud och dimensionering istället för att detta ansvar läggs på lärosätena gemensamt. Vi ser gärna att lärarutbildningen sker på etablerade lärosäten och motsätter oss att delar av verksamheten flyttas till kommunala lärcentrum. Vi hade även gärna sett höjda betygskrav för lärarstudenter i undervisningsämnena.

Sverigedemokraterna ser fram emot att dessa reformer bidrar till att stärka läraryrket och förbättra skolans kvalitet.

Yrkande

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet

2025-03-06

Nr 14

Yrkande angående – Remiss från Utbildningsdepartementet, Betänkandet Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Texten under rubriken ”Skärpta tillträdeskrav på kunskaper i svenska (kap 11,3 och 11,5)” ersätts med följande: Göteborgs Stad ser behov av att förtydliga vilka kunskaper som är nödvändiga för att tillgodogöra sig lärarutbildningen men anser att hur detta görs bör utredas närmare bland annat med hänsyn till de brister i nuvarande betygssystem som lyfts i betänkandet.
2. I övrigt bifalla stadsledningskontorets förslag till beslut.

Yrkandet

Betänkandet lämnar ett flertal förslag som syftar till att öka kvaliteten och attraktiviteten för lärarutbildningarna. Vår bedömning är att dessa kommer bidra till att vi på sikt får fler studenter på lärarutbildningarna som klarar utbildningen och som blir värdefulla medarbetare i våra förskolor och skolor. För att fler ska vilja arbeta som lärare och stanna kvar i yrket krävs också att arbetsmiljön för skolpersonal förbättras så att lärare kan fokusera på undervisningsuppdraget och inte administration. Det behövs också ett utbyggt särskilt stöd, fler elevassistenter och en stärkt elevhälsa för att bättre möta elevernas behov och skapa en bra arbetsmiljö.

Läraren är den enskilt viktigaste faktorn för hur väl ett barn lyckas i skolan och därför är det viktigt att lärarna har bästa möjliga förutsättningar att lyckas i sin undervisning. Att ha tillräckliga kunskaper i svenska språket är grundläggande för att kommunicera med barn, elever, vårdnadshavare och kollegor. Utredningen visar på omfattande brister i lärarstudenters svensk kunskaper och detta anges som ett skäl till att så stor andel hoppar av utbildningen, de flesta redan under första läsåret.

Att man i betänkandet föreslår att införa särskild behörighet på betyg C (respektive D) i svenska 3 respektive svenska som andraspråk 3 är därför förståeligt. Den särskilda behörigheten anger en miniminivå på vad som krävs för att kunna tillgodogöra sig undervisningen på lärarprogrammet. Att inte ställa krav är att ge studenter falska förhoppningar om deras chanser att klara utbildningen.

Det är just för att vi ser nödvändigheten av goda svenskenskaper som vi ställer oss tveksamma till att ange en specifik betygsnivå. Som lyfts i betänkandet så ger dagens betygssystem inte förutsättningar till likvärdig betygssättning på nationell nivå. Även med ett reformerat betygssystem med ämnesbetyg så kvarstår risken att betyget inte speglar personens aktuella kunskaper.

Att skolan befinner sig på en konkurrensutsatt marknad innebär att betyg till viss del blivit en handelsvara, något som utredningen bekräftar. Vi skulle därför gärna se att andra möjligheter att säkerställa förkunskaper, som exempelvis antagningsprov, hade diskuterats mer fördjupat inom ramen för betänkandet.

För att lärarutbildningarna ska bli mer attraktiva och hålla högre kvalitet krävs reformer för mer likvärdig bedömning och ett mer rättvist betygssystem. Något som tyvärr blir svårt att lyckas med inom ramen för nuvarande marknadsskolesystem.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-02-14

Ärendenummer SLK-2024-01162

Handläggare

Joacim Englund

Telefon: 031-368 02 11

E-post: joacim.englund@stadshuset.goteborg.se

Remiss från Utbildningsdepartementet betänkandet Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Yttrande över remissen Ämneskunskaper och lärarskicklighet (SOU 2024:81) i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande översänds till Utbildningsdepartementet.

Sammanfattning

Göteborgs Stad har den 5 december 2024 fått Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81) för yttrande till Utbildningsdepartementet senast den 19 mars 2025. I beredningen av ärendet har stadsledningskontoret remitterat betänkandet till förskoleförvaltningen, grundskoleförvaltningen, utbildningsförvaltningen samt förvaltningen för arbetsmarknad och vuxenutbildning för yttrande.

Utredningen tillsattes i juli 2023 med uppdrag att lämna förslag om hur antagningskraven till lärar- och förskollärarutbildningarna kan höjas, hur ämneslärarutbildningen kan stärkas samt hur utbildningsinnehållet kan reformeras med ökat fokus på ämneskunskap, kognitionsvetenskap och praktisk metodik.

Stadsledningskontoret ställer sig överlag positivt till utredningens förslag om reformerad lärarutbildning. Den övergripande bedömningen är att utredningens förslag på skärpta tillträdeskrav och ett ökat fokus i utbildningen på läs- och skrivinläring, kognitionsvetenskap samt ämneskunskaper och ämnesdidaktik tillsammans skapar förutsättningar för att öka lärarutbildningens kvalitet och göra läraryrket mer attraktivt. Stadsledningskontoret bedömer att den största risken med utredningens förslag är att de skärpta tillträdeskraven medför att färre lärare examineras vilket kan komma att leda till en brist på behöriga lärare. Vid genomförandet av förslagen bör därför hänsyn tas till behovet av behöriga lärare i hela landet.

Bedömning ur ekonomisk dimension

I utredningen konstateras att ett reformerat innehåll i lärarutbildningarna kan skapa behov av, och efterfrågan på, fortbildningsinsatser även för befintliga förskollärare och lärare. Sådana insatser kommer sannolikt att medföra kostnader för huvudmännen eftersom tid och resurser för kompetensutveckling behöver frigöras. Kostnader och tidsbrist ses ofta av skolchefer och rektorer som det största hindret för att stärka lärares kompetens.

Hur stora kostnaderna blir beror bland annat på möjligheten till kompetensutveckling på arbetstid och hur vikariekostnaderna ska täckas.

Skärpta tillträdeskrav till förskollärary- och lärarutbildningarna riskerar att medföra brist på behöriga lärare. En sådan situation kan vara lönedrivande och medföra ökade kostnader för huvudmännen.

Utredningens förslag syftar till att öka kvaliteten i förskollärary- och lärarutbildningen, vilket i sin tur förväntas leda till en förbättrad undervisning i skolväsendet med bättre elevresultat. Infrias dessa förväntningar medför det positiva samhällsekonomiska konsekvenser såväl för Göteborgs Stad som Sverige i stort.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

En förbättrad kvalitet i förskollärary- och lärarutbildningen ökar på sikt kvaliteten i skolan samt yrkenas attraktionskraft. Välutbildade lärare och förskollärare bidrar inte enbart till individuella barns utveckling utan också till samhällets övergripande sociala välmående. Utbildningar med hög kvalitet blir därmed inte bara en pedagogisk prioritet utan också en social investering för framtiden.

Ett utökat fokus på undervisning i läs- och skrivinläring samt kognitionsvetenskap är viktigt ur ett kompensatoriskt perspektiv. Genom bättre kunskap om kognitiv utveckling, och hur den kan variera mellan individer, ges lärare bättre förutsättningar att möta barns och elevers olika behov. En god undervisning innebär att fler barn och elever ges möjligheter till lärande och utveckling. Detta har avgörande betydelse för barns och elevers fortsatta livsvillkor och är en främjande och förebyggande faktor utifrån ett socialt perspektiv. Stadsledningskontoret bedömer att förslagen stärker barns och elevers rätt till utbildning och moderna undervisningsmetoder i enlighet med barnkonventionen.

Bilagor

1. Sammanfattning av Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81)
2. Förslag till yttrande

Ärendet

Utbildningsdepartementet har den 5 december 2024 skickat remissen Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81) för yttrande senast den 19 mars 2025.

Beskrivning av ärendet

I beredningen av ärendet har stadsledningskontoret remitterat betänkandet till förskoleförvaltningen, grundskoleförvaltningen, utbildningsförvaltningen samt förvaltningen arbetsmarknad och vuxenutbildning för yttrande. Den korta svarstiden till utbildningsdepartementet har inte medgett behandling i respektive nämnd.

Utredningens uppdrag

Regeringen beslutade den 6 juli 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder för att utveckla lärar- och förskollärarytbildningarna i syfte att höja utbildningarnas kvalitet och yrkenas status och attraktivitet. Utredningen har haft i uppdrag att lämna förslag om:

- hur antagningskraven till lärar- och förskollärarytbildningarna kan höjas
- hur ämneslärarytbildningen kan stärkas, exempelvis genom ökade samarbeten, och hur vissa ämnen kan koncentreras till färre lärosäten i syfte att höja kvaliteten
- hur utbildningsinnehållet kan reformeras med ökat fokus på ämneskunskap, kognitionsvetenskap och praktisk metodik.

Utredningens förslag i korthet

Utredningens förslag rör skärpta tillträdeskrav, alternativa vägar till lärarexamen, samverkan, utveckling av innehåll i utbildningarna, examensmål samt kvalitetsförstärkning av utbildningarna.

Skärpta behörighetskrav

Utredningen konstaterar att det idag är vanligt att studenter på lärar- och förskollärarytbildningar brister i förkunskaper och att många av dem därför inte fullföljer den utbildning de påbörjat. Allra tydligast gäller bristerna förkunskaper i det svenska språket. Utredningen framhåller att goda kunskaper i svenska är en förutsättning för att tillgodogöra sig utbildningen. Därför föreslår utredningen att det ska ställas krav på lägst betyg C i svenska 3 eller svenska som andraspråk 3 för tillträde till grundlärarytbildning med inriktning mot F-3 och 4-6 samt till ämneslärarytbildning. För förskollärarytbildningen föreslår utredningen betyg D i dessa kurser, då antalet behöriga sökande till denna utbildning bedöms minska mycket kraftigt vid ett krav på betyg C.

För tillträde till utbildning som leder till grundlärarexamen med inriktning mot fritidshem, yrkeslärarytbildning eller för tillträde till kompletterande pedagogisk utbildning (KPU), vidareutbildning av obehörig lärare (VAL) samt utlandsutbildade lärares vidareutbildning (ULV) föreslås inga skärpta krav på betyg i svenska.

Lärosätena har möjlighet att anordna behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning för studenter som inte uppfyller de skärpta betygskraven i svenska och därför behöver komplettera sina betyg. På sikt anser utredningen att det även bör införas en möjlighet att via den kommunala vuxenutbildningen (komvux) komplettera ett godkänt betyg för att uppnå de särskilda behörighetskraven i svenska. Möjlighet att använda krav på lämplighet för utbildningen som särskilt behörighetskrav för lärar- och

förskolläraryrket kvarstår. Utredningen föreslår även att sådana krav ska kunna användas vid antagning till de kompletterande pedagogiska utbildningarna om 60 högskolepoäng, 75 högskolepoäng och 90 högskolepoäng (KPU 60, KPU 75, KPU 90).

Enligt utredningen kommer förslagen om skärpta behörighetskrav leda till färre examinerade lärare då färre studenter kommer att antas till utbildningarna. Minskningen av antalet examinerade bedöms till viss del motverkas av att examensfrekvensen beräknas öka när kraven på studenternas förkunskaper höjs. Utredningen föreslår även att Skolverket tillsammans med Universitets- och högskolerådet (UHR) ges i uppdrag att genomföra aktiva informationsinsatser för att få fler att intressera sig för lärar- och förskolläraryrkena och därmed också söka en lärar- eller förskolläraryrket. Utredningen konstaterar att barn- och elevunderlaget prognosticeras att minska kraftigt framöver, varför utredningen bedömer att de närmsta åren är en lämplig tidpunkt för att besluta om skärpta behörighetskrav för tillträde till lärar- och förskolläraryrket.

Alternativa vägar till lärarexamen

Enligt utredningen bedöms de alternativa utbildningsvägarna till lärare bli ännu viktigare i framtiden varför utredningen föreslår att särskilda satsningar och försöksverksamheter förlängs eller permanenteras. Utredningen konstaterar att de alternativa vägarna rekryterar andra studentgrupper och ger ett viktigt tillskott av lärare, inte minst i matematik, teknik och naturvetenskapliga ämnen.

Försöksverksamheterna med KPU 60 och KPU 75 föreslås förlängas till och med 2030 medan satsningen på arbetsintegrerad lärarutbildning (AIL) föreslås förlängas till och med 2032. Vidareutbildning av lärare och förskollärare (VAL) föreslås permanenteras. Satsningen på KPU som vänder sig till personer med forskarexamen föreslås inte förlängas efter den 31 december 2026. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) föreslås få i uppdrag att utvärdera de alternativa vägarna till lärarexamen. Utöver kvalitet ska en viktig utgångspunkt för en sådan utvärdering vara utbildningarnas betydelse för lärarförbättringen.

Samverkan

Då antalet studenter kommer att minska gör utredningen bedömningen att lärosätena behöver samverka mer, så att lärarutbildning för olika skolformer, årskurser och ämnen ska kunna ges i hela landet. För att förtydliga lärosätenas gemensamma ansvar för ett fortsatt varierat utbud av lärar- och förskolläraryrket föreslås de få ett uppdrag i regleringsbrev att gemensamt planera utbud och dimensionering. Utredningen framhåller att en viktig del i föreslagna uppdraget är att komma överens om ansvar för ämneslärarutbildningar i små ämnen genom att gemensamt planera vilka lärosäten som ska erbjuda de ämnena.

Utredningen konstaterar att det är angeläget att utbildningarna ska kunna ges i hela landet och framhåller att lärosätena behöver samverka med kommuner om lärcentrum. Utredningen föreslår att medel motsvarande 15 miljoner kronor 2026/27 och 30 miljoner kronor per år 2027/28-2029/30 avsätts med syftet att stötta lärosäten att tillsammans utveckla utbildningssamarbeten eller samarbeten mellan lärosäten och kommuner för att utveckla lärcentrum. Utredningen föreslår vidare att det avsätts 20 miljoner kronor per år från och med läsåret 2027/28 för att stödja ämneslärarutbildning i små ämnen där det råder bristande möjligheter till samverkan och där utmaningarna med samläsning är stora.

Utredningen ser det som särskilt viktigt att yrkesverksamma lärare och förskollärare ges en större roll inom förskolläraryrket och lärarutbildningarna, inte minst inom ämnesdidaktik och metodik, för att utbildningarna ska utvecklas i önskad riktning. Utredningen vill därför understryka vikten av åtgärder som gör det möjligt att förena anställningar mellan högskola och skola.

För att regeringen ska kunna följa utvecklingen av lärosätenas samverkan kring lärarutbildningarna föreslår utredningen att lärosätena får i uppdrag att i sina årsredovisningar redovisa hur de samverkat och hur samverkan har bidragit till lärarförsörjningen nationellt och regionalt. UKÄ föreslås få i uppdrag att analysera samverkan utifrån lärosätenas redovisningar.

Utveckling av innehåll i utbildningarna

Utredningen har haft i uppdrag att föreslå hur utbildningsinnehållet kan reformeras med ökat fokus på ämneskunskap, kognitionsvetenskap och praktisk metodik. Utredningen framhåller att det finns ett behov av att koppla lärarutbildningarna närmare till den kommande yrkesrollen varför de praktiska inslagen i utbildningen behöver öka. Vidare ska utbildningen baseras på aktuell forskning om lärande och undervisning och utredningen anser att kunskap baserad på evidensbaserad forskning inom detta område behöver få ett betydligt större utrymme inom utbildningen. Utredningen lämnar förslag som syftar till att öka omfattningen av ämnesstudierna och de ämnesdidaktiska studierna, öka fokuset på kognitionsvetenskap samt öka fokuset på undervisning om läs- och skrivinlärning.

Ökad omfattning av ämnesstudierna och de ämnesdidaktiska studierna

Utredningen föreslår att ämnesstudierna och de ämnesdidaktiska studierna utökas med 15 högskolepoäng i samtliga lärarutbildningar:

- I förskolläraryrket ska det förskolepedagogiska området utökas med 15 högskolepoäng. Förskollärarstudenter ska få mer undervisning om grundläggande läsinlärning, matematikutveckling, språkutvecklande arbetssätt och ledarskap.
- I grundläraryrket med inriktning mot fritidshem ska det fritidspedagogiska området öka med 15 högskolepoäng. Poängutrymmet bör enligt utredningen användas för kurser i språkutvecklande arbetssätt, i grundläggande läs- och skrivinlärning och i matematikinlärning.
- I grundläraryrket med inriktning mot F-3 samt årskurs 4-6 ska studierna i svenska utökas från dagens 30 högskolepoäng till 37,5 högskolepoäng. En större del av poängutrymmet skall användas till moment med fokus på läs- och skrivinlärning respektive läs och skrivutveckling.
- I ämnesläraryrket riktade mot årskurs 7-9 respektive gymnasieskolan föreslås att poängutrymmet skall användas till ett ökat fokus på ämnes- och ämnesdidaktiska studier.
- I yrkesläraryrket föreslås att de ämnesdidaktiska studierna inom yrkesämnena ska öka med 15 högskolepoäng.

För att ge plats åt utökningen av ämnesstudierna och de ämnesdidaktiska studierna föreslår utredningen att omfattningen av den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK) minskas med 15 högskolepoäng. Utredningen bedömer även att delar av innehållet i nuvarande UVK är alltför teoretiskt och abstrakt varför innehållet delvis behöver förändras.

Det som föreslås tas bort eller minskas i omfattning är exempelvis läroplansteori, skolhistoria samt vetenskapsteori och forskningsmetodik. Utredningen föreslår att UVK ska omfatta följande:

- skolväsendets organisation och styrdokument innefattande läroplaner, kursplaner och ämnesplaner samt värdegrunden i skolan och förskolan,
- elevernas lärande, kognitiv utveckling och inläring, samt specialpedagogik,
- evidensbaserade undervisningsmetoder och sambandet mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet,
- planering, genomförande, utvärdering och utveckling av undervisning,
- sociala relationer, konflikthantering och ledarskap i rollen som lärare eller förskollärare, samt
- uppföljning, analys och bedömning av lärande och utveckling i arbetet som lärare eller förskollärare, samt betygsättning.

Genom de föreslagna förändringarna är det utredningens uppfattning att UVK får ett innehåll som i högre grad riktas mot den kommande yrkesutövningen.

Ökat fokus på kognitionsvetenskap

Utredningen föreslår att kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningarna ska få ett ökat fokus på lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna. Kognitionsvetenskap som rör utformning av undervisningen i olika ämnen och individens lärande bör ingå i de ämnesdidaktiska studierna. Utredningen föreslår även tre nya examensmål inom området kunskap och förståelse.

Utredningen bedömer att det stärkta fokuset på kognitionsvetenskap medför att det behövs en satsning på fortbildning i kognitionsvetenskap för lärare inom lärarutbildningarna och utredningen föreslår därför att totalt 15 miljoner kronor avsätts för detta ändamål. Utredningen föreslår också att UKÄ får i uppdrag att utvärdera hur lärarutbildningarna arbetar med kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningarna.

Ökat fokus på undervisning om läs- och skrivinläring

Utredningen gör bedömningen att skolan idag inte klarar av uppgiften att ge alla elever god förmåga att läsa och skriva. Utredningen föreslår ett antal åtgärder, bland annat att omfattningen av undervisningen i läs- och skrivinläring ökar (se ovan) samt förtydligade examensmål.

Examensmål

Utredningen har haft i uppdrag analysera såväl behovet av att minska antalet examensmål som behovet av att justera examensmålen i examensbeskrivningarna för lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna. Utredningens föreslagna examensmål är betydligt färre än de nuvarande, minskningen är som mest sju mål för ämneslärarutbildningen och som minst två mål för förskolläraryrkesutbildningen. En del av minskningen uppnås genom att några av de tidigare lärandemålen slås ihop och får något ändrade skrivningar. Nya examensmål föreslås kopplade till kognitionsvetenskap samt läs- och skrivinläring och det föreslås en ändring i examensordningen så att alla lärarutbildningar tydligare ska ge studenterna kunskap och förmåga kopplade till den kommande yrkesverksamheten.

Sammanfattningsvis föreslår utredningen följande förändringar av examensmålen:

- För lärarexamina förstärkta mål rörande kunskaper i ämnesdidaktik samt förmåga att tillämpa dessa. För förskollärarexamen förstärks målet rörande förmåga att tillämpa förskoledidaktik och ämnesdidaktik.
- Förstärkt mål för de ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen.
- Mål som relaterar till kunskaper i kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningarna samt evidensbaserad vetenskaplig grund för lärarutbildningarna införs.
- Lärares roll som ledare förtydligas.
- Förtydligade mål gällande läs- och skrivinlärning samt språkutveckling för förskollärare och lärare i lågstadiet.
- Förmåga att bedöma elevers och barns lärande och utveckling läggs till i målen.
- De olika målen som relaterar till värdegrund utgår och istället införs mål om skolans och förskolans värdegrund.

Utredningens bedömning är att förslaget om ändrad utformning av examensmålen skapar en god grund för kvalitativt hållbara utbildningar och att utexaminerade lärare därmed ges bra förutsättningar att verka i skolan och förskolan.

Kvalitetsförstärkning av utbildningarna

För att det ska vara möjligt att stärka ämnesstudierna och de ämnesdidaktiska studierna enligt utredningens förslag föreslår utredningen att det införs särskilda högre ersättningsbelopp för kurser inom lärarutbildningen. De högre ersättningsbeloppen föreslås finansieras genom att universitet och högskolor får behålla nuvarande takbelopp i ersättning trots att de föreslagna förändringarna kommer att leda till att antalet studenter minskar.

Utredningens konsekvensbedömning

Utredningen bedömer att förslagen om skärpta tillträdeskrav leder till färre examinerade lärare. Detta kan leda till en brist på behöriga och examinerade lärare som drabbar skolans huvudmän. Utredningen bedömer även att de skärpta tillträdeskraven kan komma att leda till att efterfrågan på särskild provning i svenska 3 och svenska som andraspråk 3 ökar för gymnasieskolan och komvux. I ett senare skede kan också efterfrågan på dessa kurser komma att öka inom komvux.

Utredningen bedömer att förslagen om ett förändrat innehåll i lärarutbildningarna får positiva konsekvenser för undervisningen i skolan och förskolan. Ett reformerat innehåll i lärarutbildningarna kan också skapa behov och efterfrågan på fortbildningsinsatser för befintliga lärare, till exempel i kognitionsvetenskap eller läs- och skrivinlärning.

Ikraftträdande

Utredningen föreslår att författningsändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2027. Ändringarna i tillträdesbestämmelserna föreslås gälla utbildning som startar efter den 15 augusti 2027.

Remissinstansernas yttranden

Nedan följer en sammanfattning av de synpunkter som inkommit på SOU 2024:81 från förskoleförvaltningen, grundskoleförvaltningen, utbildningsförvaltningen samt förvaltningen för arbetsmarknad och vuxenutbildning. Remissinstansernas yttranden finns i sin helhet på stadsledningskontoret.

Förskoleförvaltningen

Förskoleförvaltningen tillstyrker i huvudsak utredningens förslag med vissa kommentarer. Förvaltningen stödjer förslagen om höjda antagningskrav, förändringar i utbildningsinnehållet samt stärkta praktiska moment. Förvaltningen betonar vikten av att säkerställa resurser, stöd och uppföljning för att förslagen ska få önskade effekter.

Förskoleförvaltningen stödjer i huvudsak utredningens förslag om höjda antagningskrav men anser att betygskravet i svenska och svenska som andraspråk även för förskolläraryrket ska vara C.

Förvaltningen framför att förskollärare behöver en bred ämneskunskap, särskilt inom språk, matematik och naturvetenskap, samt språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt, tillsammans med förskoledidaktik med fokus på lekens betydelse för barns lärande. Förvaltningen anser att kognitionsvetenskap bör inkluderas i utbildningen, men i balans med pedagogiska perspektiv och förståelse för sociala och kulturella faktorer betydelse för lärande. Forskning inom relationell pedagogik och lekens betydelse bör ges stort utrymme i utbildningen.

Förvaltningen ser positivt på att stärka de praktiska momenten i utbildningen, särskilt verksamhetsförlagd utbildning, och att koppla dessa närmare till den teoretiska undervisningen. Förvaltningen delar utredningens bedömning att det är positivt att förena anställningar mellan förskola och högskola för att stärka förståelsen för yrkesrollen och omsättningen av teori i praktik. Att teori och praktik hänger ihop är centralt för att skapa väl förberedda förskollärare och en djupare förståelse för yrkets komplexitet.

Grundskoleförvaltningen

Grundskoleförvaltningen ställer sig överlag positiv till utredningens förslag och ser att de utgör viktiga steg för att förbättra utbildningens kvalitet och göra läraryrket mer attraktivt.

Grundskoleförvaltningen tillstyrker utredningens förslag om skärpta behörighetskrav på kunskaper i svenska. Förvaltningen ser dock att det finns risker med förslaget då det kan innebära att färre lärare examineras, vilket i förlängningen kan medföra en obalans mellan behov och tillgång till lärare. Förvaltningen anser därför att förslaget behöver analyseras noga och att förändringarna genomförs på ett sätt som möter behovet av framtida lärare.

Förvaltningen anser att antagningskravet i svenska för grundläraryrket med inriktning mot fritidshem borde ligga på samma nivå som antagningskravet till förskolläraryrket samt att det vore önskvärt att behörighetskravet till KPU ligger på samma nivå som till de reguljära lärarutbildningarna.

Grundskoleförvaltningen tillstyrker utredningens förslag om fortsatt satsning på alternativa vägar till en lärarexamen men påpekar att lärare som gått KPU ofta är behöriga endast i ett ämne vilket kan medföra organisatoriska utmaningar för den enskilda skolan.

Grundskoleförvaltningen tillstyrker utredningens förslag om att samverkan för lärarutbildningarna ska öka. Förvaltningen betonar här vikten att det finns resurser för att upprätthålla kvaliteten i VFU och göra den mer jämlik.

Grundskoleförvaltningen tillstyrker förslagen om att utrymmet för ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier ska öka och att det fritidspedagogiska området ska stärkas.

Förvaltningen menar att ett ökat fokus på ämnesstudier och ämnesdidaktik kan leda till högre undervisningskvalitet och bättre elevresultat samt att en starkare ämneskompetens kan bidra till att höja läraryrkets status och attraktivitet. Likaså ser förvaltningen att en förstärkt utbildning inom fritidspedagogik kan bidra till att höja yrkets status och locka fler kvalificerade personer till fritidshemmen.

Grundskoleförvaltningen avstyrker förslagen om att den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK) ska minskas samt att UVK ska inriktas mot den kommande yrkesutövningen. Förvaltningen delar inte utredningens bedömning att teoridelen inom UVK bör minskas utan förvaltningen menar att det snarare är den delen av utbildningen som handlar om att omsätta teorin i praktik som saknas eller behöver utvecklas. Förhållandet mellan teori och praktik är enligt förvaltningen själva kärnan i läraryrket. I en stärkt professionalisering av läraryrket är det viktigt att praktiken vilar på en solid teoretisk grund. Förvaltningen anser även att det är olämpligt att, som utredningen föreslår, ta bort grundläggande värderingar och mänskliga rättigheter som eget område med hänvisning till att de ingår i skolans värdegrund.

Grundskoleförvaltningen tillstyrker utredningens förslag om ökat fokus på kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningarna. Förvaltningen anser att förslaget kan leda till högre kvalitet i undervisningen samt att lärarna blir bättre rustade att identifiera och stödja elever med olika inlärningsbehov. Förvaltningen ser dock en risk i att det starka fokus på kognitionsvetenskap som präglar utredningen kan få till följd att andra pedagogisk-didaktiska perspektiv trängs undan. En ytterligare risk med det starka fokuset på kognitionsvetenskap som förvaltningen lyfter är att det kan leda till att praktiska aspekter av lärarutbildningen får mindre utrymme.

Förvaltningen tillstyrker de förslag i utredningen som syftar till ett ökat fokus på undervisning om läs- och skrivinläring. Starka läs- och skrivefärdigheter är avgörande för elevernas framgång i skolan och senare i livet varför förvaltningen anser att det är viktigt att fokusera på dessa färdigheter i lärarutbildningen. Förvaltningen ser fördelar med att utredningen betonar vikten av att läs- och skrivinläring ska baseras på evidensbaserad forskning men ser samtidigt ett behov av en nyanserad diskussion om evidensbaserad praktik inom utbildningsområdet.

Grundskoleförvaltningen konstaterar att det i utredningen läggs stort fokus på evidensbaserad forskning om undervisning. Förvaltningen ifrågasätter detta ensidiga fokus och påtalar att det i såväl forskning om undervisning som i skolans styrdokument framhålls ett mer forskningsbaserat arbetssätt där både vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet används som bas för skolutveckling.

Grundskoleförvaltningen ställer sig även frågande till att begreppet ”evidensbaserad vetenskaplig grund” förs in i examensmålen för lärarutbildningarna. Förvaltningen saknar definition av begreppet och önskar klargörande av vad som avses. Förvaltningen ser att det hade varit lämpligare att till exempel använda begreppet ”evidensinformerad undervisning” som Skolforskningsinstitutet använder. Detta begrepp skulle enligt förvaltningen också tydligare knyta an till skollagens formulering att utbildningen ska vila på både vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Förvaltningen understryker vikten av att förslaget till reformerad lärarutbildning ligger i linje med övriga reformer och beslut inom skolans område.

Samtidigt hade förvaltningen önskat att utredningen adresserat den utmaning den anpassade grundskolan står inför i och med det lagkrav som förväntas träda i kraft 2028 som innebär att endast speciallärare med specialisering intellektuell funktionsnedsättning får ansvara för undervisningen. Förvaltningen önskar även att det i utredningen tydligare lyfts hur lärarutbildningarna skulle kunna utformas för att förbereda barn och elever att möta samhällsliga utmaningar som exempelvis ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet.

Utbildningsförvaltningen

Utbildningsförvaltningen ställer sig överlag positiv till utredningens förslag men lämnar synpunkter enligt nedan.

Det är positivt att utrymmet för ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier ska öka i lärarutbildningen. Det kan leda till en högre undervisningskvalitet och bättre elevresultat.

Det är positivt att omfördela poäng från UVK till ämnesstudier och ämnesdidaktik då det är viktigt att lärarutbildningens omfattning inte utökas. Dock ser utbildningsförvaltningen likt grundskoleförvaltningen att det finns risker med att minska innehållet i UVK, särskilt inom områdena forskningsmetodik, vetenskapsteori och lärandeteorier. Förvaltningen önskar också ett klargörande över vilka praktiska konsekvenser en starkare koppling mellan VFU och UVK skulle medföra för skolan och dess personal.

Utbildningsförvaltningen ser det som positivt att planering, genomförande, utvärdering och utveckling av undervisningen föreslås ingå i UVK

Utbildningsförvaltningen invänder inte i sak mot utredningens bedömning att det finns ett behov av att koppla yrkesverksamma lärare till lärarutbildningen. Förvaltningen konstaterar dock att det finns verksamhetsrelaterade utmaningar för den enskilda skolan med denna typ av kombinerade tjänster varför det inte är givet att förvaltningens gymnasieskolor kommer att kunna bevilja lärare tjänstledighet för att arbeta deltid på ett lärosäte.

Utbildningsförvaltningen tillstyrker utredningens förslag om hur yrkeslärarutbildningen ska utvecklas. Det är viktigt att fler utbildas till yrkeslärare och att även denna lärargrupp behöver ämnesdidaktiska kunskaper och kunskaper i kognitionsvetenskap. Inte minst är detta viktigt ur ett kompensatoriskt perspektiv då många elever på yrkesprogrammen har behov av anpassningar och stöd för att tillgodogöra sig utbildningen.

Utbildningsförvaltningen är i grunden positiv till utredningens förslag om ökat fokus på kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningen, men delar samtidigt grundskoleförvaltningens synpunkter. Utbildningsförvaltningen betonar även vikten av att kognitionsvetenskapen kopplas ihop med ämnesdidaktiken.

Utredningens förslag om ett ökat fokus på undervisning om läs- och skrivinlärning i de inriktningar av lärarutbildningen som riktar sig mot de lägre årskurserna är i grunden bra. Dock vill förvaltningen påtala att det även i inriktningarna mot grundskolans högre årskurser och gymnasieskolan är relevant och viktigt att utveckla undervisningen i svenska genom ett ökat fokus på läs- och skrivinlärning. Förvaltningen anser att även dessa inriktningar behöver innehålla kunskap om exempelvis skillnader mellan första- och andraspråksinlärning, vilka drag som karakteriserar texter i olika ämnen samt hur lärare kan tillämpa evidensbaserade metoder för läs- och skrivinlärning.

Utbildningsförvaltningen önskar att utredaren överväger om de föreslagna nya examensmålen för förskolläro- och grundläroutbildningen avseende läs- och skrivutveckling samt språkutveckling även kan appliceras på läroutbildningar inriktade mot högre åldrar.

Utbildningsförvaltningen delar grundskoleförvaltningens bedömning att utredningen i för hög utsträckning fokuserar på evidensbaserad undervisning. Förvaltningen anser att detta ensidiga ställningstagande för kvantitativ forskning är problematiskt då det finns en övertro på evidensbaserad och "best practice" där problemområden och lösningar redan är föreslagna. Med ett sådant förhållningssätt uppmuntras inte skolans professionella till egna situationsanpassade analyser av just sina barns och elevers behov.

Utbildningsförvaltningen delar även grundskoleförvaltningens synpunkter på att utredningen föreslår att begreppet "evidensbaserad vetenskaplig grund" ska föras in i examensmålen.

Utbildningsförvaltningen understryker avslutningsvis vikten av att Skolverket tar höjd för behov av fortbildningsinsatser för befintliga lärare inom exempelvis ämnesdidaktik och kognitionsvetenskap.

Förvaltningen för arbetsmarknad och vuxenutbildning

Förvaltningen konstaterar att utredningen innehåller många förslag i positiv riktning och med goda intentioner att höja kvaliteten och statusen på läroutbildningen och läroyrket generellt.

Förvaltningen anser att det är rimligt att behörighetskravet till läroutbildningar höjs till betyget C i svenska och svenska som andraspråk. Förvaltningen ställer sig dock kritisk till att utredningen föreslår ett lägre behörighetskrav till förskolläroutbildningen (D) än till övriga läroutbildningar.

Förvaltningen välkomnar utredningens förslag att ge UHR i uppdrag att utreda hur betyg ska kunna kompletteras inom komvux. Förvaltningen ser dock att det potentiellt finns stora utmaningar med att pröva redan godkända betyg inom komvux för att uppnå behörighet. Förvaltningens preliminära bedömning är därför att det är en bättre lösning att lärosätena anordnar behörighetsgivande utbildning.

Förvaltningen för fram att behovet av lärare på komvux behöver prognosticeras efter andra parametrar än i övriga skolformer. Antalet elever är inte knutet till barnafödande utan snarare till faktorer som konjunktur och invandring. Förvaltningen poängterar att nya prognoser pekar på en kommande lärobrist vilket utredningen inte tagit hänsyn till.

Förvaltningen välkomnar att utredningen lyfter fram behovet av ökade ämnesdidaktiska kunskaper om undervisning för vuxna och vuxnas lärande inom ramen för ämnesläroutbildningen med inriktning mot gymnasieskolan. Vuxnas lärande har tidigare varit ett eftersatt område inom läroutbildningen. Förvaltningen konstaterar dock att framtida lärare inom komvux även rekryteras från yrkesläroutbildningen och grundläroutbildningen varför kunskaper om vuxnas lärande även är relevant inom dessa inriktningar.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret delar i allt väsentligt skolförvaltningarnas synpunkter på utredningen och ställer sig överlag positivt till utredningens förslag om reformerad förskolläraryrke- och lärarutbildning. Stadsledningskontorets övergripande bedömning är att utredningens förslag på skärpta tillträdeskrav och ett ökat fokus i utbildningen på läs- och skrivinlärning, kognitionsvetenskap samt ämneskunskaper och ämnesdidaktik tillsammans skapar förutsättningar för att öka lärarutbildningens kvalitet och göra läraryrket mer attraktivt. Detta skapar i sin tur förutsättningar för högre undervisningskvalitet och förbättrade elevresultat. Stadsledningskontoret bedömer att den största risken med utredningens förslag är att de skärpta tillträdeskraven medför att färre lärare examineras, vilket kan komma att leda till en brist på behöriga lärare. Vid genomförandet av förslagen bör därför hänsyn tas till behovet av behöriga lärare i hela landet.

Stadsledningskontoret vill även understryka vikten av att förslaget till reformerad lärarutbildning ligger i linje med övriga reformer och beslut inom skolans område. Det hade varit önskvärt att utredningen adresserade de utmaningar de anpassade skolformerna står inför, när nuvarande undantag från kravet att endast speciallärare med inriktning mot intellektuell funktionsnedsättning får leda undervisningen, upphör 2028.

Nedan kommenteras de förslag och bedömningar som stadsledningskontoret har synpunkter på i den ordning de är presenterade i utredningen.

Skärpta tillträdeskrav på kunskaper i svenska (kap 11.3 och 11.5)

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till att höja kraven på svensk kunskaper för antagning till lärarutbildningen enligt utredningens förslag. Som utredningen också konstaterar är goda kunskaper i svenska en förutsättning för att tillgodogöra sig utbildningen. Till skillnad mot utredningen förordar dock stadsledningskontoret att betyget C i svenska 3 och svenska som andraspråk 3 bör gälla som tillträdeskrav även för förskolläraryrket och grundläraryrket med inriktning fritidshem.

Goda förkunskaper i svenska är minst lika viktigt för förskollärare som lärare i de andra skolformerna. Ett av förskolans viktigaste uppdrag är att stimulera barns språkutveckling, vilket är avgörande för deras identitetsutveckling, relationsförmåga och kunskapsutveckling. För att förskollärarna ska kunna genomföra detta uppdrag krävs goda kunskaper i svenska språket. Att ställa lägre tillträdeskrav till förskolläraryrket riskerar även att devalvera förskolläraryrkets status och attraktivitet i jämförelse med övriga läraryrken.

Stadsledningskontoret anser att ovanstående resonemang gällande tillträdeskraven till förskolläraryrket i hög grad även kan appliceras på antagningen till grundläraryrket med inriktning fritidshem. Fritidshemmen har stora möjligheter att bidra till att stärka elevers språkutveckling, läsintresse och läsförmåga och även för lärare inom fritidshemmen riskerar yrkesrollens status att påverkas negativt om antagningskraven är lägre för denna utbildning.

Stadsledningskontoret anser att det finns skäl att ytterligare pröva om de skärpta kraven i svenska även ska gälla för den alternativa vägen till lärarexamen KPU. Som grundskoleförvaltningen framför finns erfarenheter av att studenter som inte klarar språkkravet för vissa kurser inom ULV istället väljer att söka sig till KPU.

Möjlighet att komplettera för behörighet (kap 11.7)

Med anledning av de höjda tillträdeskraven delar stadsledningskontoret utredningens bedömning att det är viktigt att lärosätena anordnar behörighetsgivande utbildning. Även om stadsledningskontoret ser att det finns stora utmaningar med att göra det möjligt att komplettera redan godkända betyg inom komvux för att uppnå behörighet ställer sig stadsledningskontoret positivt till att UHR får i uppdrag att utreda detta.

Det behövs fler som vill bli lärare och förskollärare (kap 11.9)

Stadsledningskontoret ser, liksom utredningen, en uppenbar risk att de höjda tillträdeskraven leder till färre studenter på lärarutbildningarna. Samtidigt förväntar sig utredningen positiva effekter av förslagen i form av bättre motiverade studenter och en mer attraktiv utbildning som lockar studenter som idag inte skulle välja att studera till lärare. Stadsledningskontoret ställer sig positivt till att Skolverket och UHR föreslås få i uppdrag att genomföra aktiva informationsinsatser för att få fler att bli intresserade av lärar- och förskolläraryrkena och därmed också öka intresset för utbildningarna. Stadsledningskontoret vill dock betona vikten av att regeringen noggrant följer utvecklingen och prövar ytterligare åtgärder för att göra utbildningen mer attraktiv i det fall förändringarna inte medför de positiva effekter som utredningen förväntar sig.

Alternativa vägar till en lärarexamen (kap 12)

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till utredningens förslag gällande en fortsatt satsning på alternativa vägar till en lärarexamen. Det är viktigt att det finns goda möjligheter att välja läraryrket även senare i yrkeslivet och de alternativa utbildningsvägarna utgör ett betydelsefullt komplement till de reguljära utbildningarna. Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att den framtida inriktningen bör vara att skapa permanenta lösningar istället för försöksverksamheter för att på så vis ge såväl studenter som lärosäten goda planeringsförutsättningar. Av detta följer att stadsledningskontoret även ställer sig positivt till att UKÄ får i uppdrag att utvärdera samtliga alternativa vägar till en lärarexamen, vilket skapar underlag för långsiktiga beslut. Samtidigt som det är viktigt att fortsätta satsa på alternativa utbildningsvägar vill stadsledningskontoret betona vikten av att de just ses som komplement till de reguljära utbildningarna. Lärare som har gått KPU är ofta behöriga i enbart ett ämne vilket för skolorna kan medföra utmaningar när det gäller att organisera och bemanna för behörig undervisning.

Ökat behov av samverkan (kap 13)

Utredningen föreslår att lärosätena får i uppdrag att gemensamt planera utbudet och dimensioneringen av lärarutbildningarna. Stadsledningskontoret har inget att invända mot förslaget men vill i sammanhanget betona att det är statens ansvar att det samlade utbildningsutbudet möter samhällets behov av lärare, det är inte de enskilda lärosätenas ansvar. Det är därför av stor betydelse att regeringen även fortsättningsvis följer utvecklingen och vid behov styr lärosätenas utbud av lärarutbildningar för att i möjligaste mån säkerställa att de lärare som examineras har de behörigheter som skolans huvudmän behöver. Stadsledningskontoret delar även utredningens bedömning att det finns ett behov av en närmare samverkan kring kompetensförsörjning mellan lärarutbildningars intressenter på nationell nivå.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till utredningens förslag att avsätta medel för att stödja samarbeten mellan lärosäten och kommuner i form av lärcentrum. Satsningen på att utveckla lärcentrum är viktig för att göra lärarutbildningen tillgänglig i hela landet och

motverka de rekryteringsproblem som finns i delar av landet där det saknas närhet till studieorter.

Utredningen ser ett ökat behov av samverkan mellan lärosäten och skolväsendet och gör bland annat bedömningen att lärosätena i större utsträckning än idag bör använda sig av aktiva lärare som inom skolväsendet, inte minst inom ämnesdidaktik och pedagogik. Stadsledningskontoret gör i sak ingen annan bedömning än utredningen men vill samtidigt påpeka att det för den enskilda skolan finns verksamhetsrelaterade utmaningar med kombinerade tjänster där delar av tjänsten utförs på ett lärosäte.

Behov av bättre kunskaper i ämnen och ämnesdidaktik (kap 14.1)

Utredningen föreslår att utrymmet för ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier ska öka med 15 högskolepoäng i grundlärar- och ämneslärarutbildningarna.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till förslaget och ser att lärarutbildningens kvalitet stärks genom att blivande lärare får en djupare och mer omfattande förståelse för de ämnen de ska undervisa i. Stadsledningskontoret delar utredningens utgångspunkt att ämnesdidaktik stärker kopplingen mellan teori och praktik. Ökat fokus på ämnesstudier och ämnesdidaktik kan leda till en högre undervisningskvalitet och bättre elevresultat. Dessutom kan en starkare ämneskompetens bidra till att höja läraryrkets status och attraktivitet, vilket är viktigt för att locka fler kvalificerade kandidater till lärarutbildningen.

Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att ett stort fokus ska läggas på undervisning i svenska med fokus på läs- och skrivinläring i lärarutbildningarna som är inriktade mot de lägre årskurserna. Stadsledningskontoret vill här påtala att det även för inriktningarna mot de högre åldrarna är relevant och viktigt att utveckla undervisningen i svenska genom ett ökat fokus på läs- och skrivinläring och språkutvecklande arbetssätt. Som utredningen skriver är färdigheter i att läsa och skriva något som eleverna behöver utveckla under hela sin skoltid och det är av stor vikt att även lärare på högstadiet och gymnasiet kan upptäcka och stödja elever som halkat efter i sin läs- och skrivinläring.

Stadsledningskontoret ställer sig även positivt till förslagen att det fritidspedagogiska området ska öka med 15 högskolepoäng i grundlärarutbildningen med inriktning mot fritidshem samt att det förskolepedagogiska området i förskollärarutbildningen ska utökas med 15 poäng.

Minskad tid för UVK och ökat fokus på praktiska innehåll (kap 14.2)

Stadsledningskontoret är i grunden positivt till att utrymmet för ämnesstudier och ämnesdidaktik utökas och delar utredningens bedömning att det behövs neddragningar inom andra områden för att utbildningen inte ska bli allt för omfattande. Samtidigt bedömer stadsledningskontoret, likt grundskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen, att det finns nackdelar med utredningens förslag rörande den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK).

Stadsledningskontoret ser att det finns risker med att minska den teoretiska delen av utbildningen. I en starkt professionalisering av läraryrket är det viktigt att praktiken vilar på en solid teoretisk grund. Snarare än att det finns behov av att minska de teoretiska delarna av utbildningen finns det behov av att utveckla de delar i utbildningen som handlar om att omsätta teorin i praktik. I detta hänseende är det olyckligt att utredningen föreslår att utrymmet för vetenskapsteori och forskningsmetodik ska minska samt att dagens skrivningar om grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga

rättigheter reduceras till enbart värdegrund. Det samma gäller lärandeteorier där stadsledningskontoret delar utbildningsförvaltningens bedömning att det är centralt att denna del finns kvar i utbildningen, men med en mycket tydligare betoning på hur dessa knyts till vardagens situationer i klassrummet.

Stadsledningskontoret delar grundskoleförvaltningens och utbildningsförvaltningens invändningar mot den tyngd utredningen lägger vid evidensbaserad undervisning. Ett allt för ensidigt ställningstagande för kvantitativ forskning kan medföra risker i form av en övertro på evidensbaserad och "best practice". Med ett förhållningssätt där problemområden och lösningar redan är föreslagna uppmuntras inte skolans professionella till egna situationsanpassade analyser av just sina barns och elevers behov.

I utredningen förs resonemang om att stärka kopplingen mellan UVK och VFU. Hur detta skulle påverka skolans och VFU-handledarnas roll skulle dock behöva tydliggöras.

Yrkeslärarutbildningen ska utvecklas (kap 14.4)

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till utredningens förslag om hur yrkeslärarutbildningen ska utvecklas. Det är viktigt att stärka utbildningen genom ett utökat inslag av ämnesdidaktik och kognitionsvetenskap, inte minst ur ett kompensatoriskt perspektiv då många elever på yrkesprogram har stora behov av anpassningar och stöd för att tillgodogöra sig utbildningen.

Huvudmännen har ett stort ansvar för den verksamhetsförlagda utbildningen (kap 14.5.3)

Utredningen gör bedömningen att huvudmännen har ett stort ansvar för den verksamhetsförlagda utbildningen. Utredningen har även övervägt, men inte gått vidare med att föreslå en lagreglerad skyldighet för huvudmän inom skolans område att anordna VFU. Stadsledningskontoret anser inte att de utmaningar som finns inom VFU-området är tillräckligt belysta i utredningen. Kvaliteten på den verksamhetsförlagda utbildningen är varierande och det finns tendenser som pekar på att resursbrister exempelvis resulterar i färre besök från lärosätena och att VFU-handledaren får ta allt större ansvar. Eftersom den verksamhetsförlagda utbildningen är så viktig anser stadsledningskontoret att det finns behov av ytterligare utredning i syfte att säkra och utveckla den verksamhetsförlagda utbildningens funktion inom lärarutbildningen.

Ökat fokus på kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningarna (kap 15.4)

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till utredningens förslag att kognitionsvetenskap ska ges ett ökat utrymme i lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna. Genom ett ökat fokus på kognitionsvetenskap kan lärarstudenter lära sig mer om de kognitiva processer som påverkar inlärning, såsom minne, uppmärksamhet och problemlösning. Detta kan hjälpa dem att utveckla mer effektiva undervisningsmetoder som är anpassade till elevernas kognitiva förutsättningar. En starkare grund i kognitionsvetenskap kan också bidra till att lärarna blir bättre rustade att identifiera och stödja elever med olika inlärningsbehov, vilket kan leda till en mer inkluderande undervisning. Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att kognitionsvetenskap bör ingå i de ämnesdidaktiska studierna.

Stadsledningskontoret ser det som positivt att kunskap om vuxnas lärande lyfts fram som ett särskilt område i examensmålen för ämneslärarutbildningarna. Stadsledningskontoret vill dock påpeka att komvux även rekryterar lärare från grundlärarutbildningen och yrkeslärarutbildningen.

Även om stadsledningskontoret ser att det är positivt med ett ökat fokus på kognitionsvetenskap inom lärarutbildningen är det också viktigt att framhålla att det finns risker med ett alltför ensidigt fokus på en forskningsdisciplin. Lärande är ett mångfacetterat fenomen och olika lärandeteorier lyfter fram olika aspekter av lärande som tillsammans bidrar till att skapa en helhetsförståelse. Läggs allt för stort fokus på kognitionsvetenskap riskerar forskning om lärande inom andra discipliner att trängas undan. Det är även av central betydelse att ett stärkt fokus på kognitionsvetenskap inte leder till att praktiska aspekter av lärarutbildningen får mindre utrymme. Det är viktigt att lärarstudenter får tillräcklig praktisk erfarenhet och pedagogiska färdigheter för att kunna hantera klassrumssituationer effektivt.

I utredningen konstateras att undervisning i kognitionsvetenskap idag endast sker i liten utsträckning på lärarutbildningarna. Stadsledningskontoret delar därför utredningens bedömning att det behövs en satsning på forskning i kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningarna och ser även att de kompetensutvecklingsinsatser för lärarutbildare som utredningen föreslår är nödvändiga. Stadsledningskontoret kan dock se att det finns risker med att så snabbt föra in ett område som tidigare haft en svag ställning inom lärarutbildningen. Kvaliteten på undervisningen är i slutändan beroende av hur väl kunskapsområdet är etablerat och värderat på lärosätena.

Ökat fokus på undervisning om läs- och skrivinläring (kap 16)

Stadsledningskontoret välkomnar det ökade fokus på läs- och skrivinläring som utredningens förslag innebär. En god förmåga att läsa och skriva är grundläggande i såväl den fortsatta skolgången som senare i livet.

I utredningen betonas vikten av att undervisning om läs- och skrivinläring ska baseras på evidensbaserad forskning. Stadsledningskontoret delar denna uppfattning. Genom evidensbaserade metoder kan studenterna lära sig de mest effektiva teknikerna för att undervisa i läs- och skrivinläring vilket i sin tur kan leda till bättre elevresultat. Ett systematiskt och vetenskapligt förankrat tillvägagångssätt kan även höja läraryrkets status och säkerställa att alla lärare har en solid grund i de senaste forskningsbaserade metoderna. Samtidigt är det, som utredningen också påpekar, viktigt att lärarstudenter är medvetna om andra metoder som används för läsinläring. Det kan finnas risker med att allt för ensidigt implementera särskilt rekommenderade undervisningsmetoder utan att ta hänsyn till lärares professionella omdöme och kompetenser, där också den specifika lärandekontexten är central.

Utredningens förslag om ökat fokus på undervisning om läs- och skrivinläring är begränsat till de utbildningar som är inriktade mot lärare i de lägsta åldrarna. Stadsledningskontoret delar utredningens uppfattning om att det är här det är som allra viktigast att öka fokuset på läs- och skrivinläring men ser samtidigt att även lärare som undervisar i de högre årskurserna har behov av dessa kunskaper. Exempelvis kan elever med svenska som andraspråk ofta möta särskilda svårigheter med läs- och skrivinläring vilket är viktigt för lärare även i de högre årskurserna att uppmärksamma.

Stadsledningskontoret anser därför att det bör övervägas om det även i ämnes- och yrkeslärarutbildningarnas innehåll kan innefattas kunskap om skillnader mellan första- och andraspråksinläring, vilka drag som karakteriserar texter i olika ämnen samt hur lärare kan tillämpa evidensbaserade metoder för läs- och skrivinläring.

Uppdaterade examensmål (kap 17)

Stadsledningskontoret ställer sig i huvudsak positivt till utredningens förslag på uppdaterade examensmål. Förslaget innebär en förenkling jämfört med nuvarande ordning och stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att förslaget ger en god grund för kvalitativt hållbara utbildningar.

I enlighet med ovanstående synpunkter på utredningens förslag om ökat fokus på undervisning om läs- och skrivinlärning anser dock stadsledningskontoret att det bör övervägas om utredningens förslag på förtydligade mål gällande läs- och skrivinlärning samt språkutveckling även kan appliceras på lärarutbildningarnas inriktningar mot högre åldrar.

Stadsledningskontoret delar grundskoleförvaltningens och utbildningsförvaltningens synpunkter på utredningens användning av begreppet ”evidensbaserad vetenskaplig grund”. Likt förvaltningarna ser stadsledningskontoret att det är lämpligare att använda begreppet ”evidensinformerad undervisning” i examensmålen.

Kvalitetsförstärkningar för lärarutbildningarna (kap 18)

Stadsledningskontoret är positivt till att lärarutbildningarnas ekonomiska förutsättningar stärks i enlighet med förslaget. Stadsledningskontoret delar dock utbildningsförvaltningens synpunkter om att utredningen inte tillräckligt motiverat de föreslagna skillnaderna i ersättningsbelopp för ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier mellan HJTS-området (humanistiskt, juridiskt, teologiskt, samhällsvetenskapligt utbildningsområde) och NTF-området (naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt utbildningsområde).

Konsekvenser för kommunala skolhuvudmän (kap 20.5.2)

Utredningen konstaterar att ett reformerat innehåll i lärarutbildningarna kan skapa behov av, och efterfrågan på fortbildningsinsatser för befintliga lärare. Stadsledningskontoret vill betona vikten av att Skolverket erbjuder fortbildningsinsatser för att möta detta behov inom ramen för professionsprogrammet.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

Sammanfattning

Utredningen har haft i uppdrag att lämna förslag om

- hur antagningskraven till lärar- och förskollärarytbildningarna kan höjas
- hur ämneslärarytbildningen kan stärkas, exempelvis genom ökade samarbeten, och hur vissa ämnen kan koncentreras till färre lärosäten i syfte att höja kvaliteten
- hur utbildningsinnehållet kan reformeras med ökat fokus på ämneskunskap, kognitionsvetenskap och praktisk metodik.

Den viktigaste faktorn för att eleverna ska nå framgång i skolan är läraren. Det finns ett tydligt samband mellan å ena sidan en väl fungerande lärarytbildning och å andra sidan barns utveckling och elevers studieframgång. Det innebär att det för skolväsendets utveckling är av mycket stor vikt att lärar- och förskollärarytbildningarna håller hög kvalitet och utbildar professionella lärare och förskollärare med hög kompetens för yrket. Utbildningarna behöver därför bedrivas i nära samverkan med skolverksamhet.

Utredningen har genom sina lärosätesbesök skapat sig en god uppfattning om läget på lärarytbildningarna i dag, inte minst genom det hundratal studenter som utredningen har träffat. Utredningen har också låtit lärosäten besvara en enkät och haft möten med många externa kontakter. Det har också genomförts ett antal olika utvärderingar och enkäter om lärarytbildning, inte minst Universitetskanslersämbetets (UKÄ) rapport från 2022 som i slutsatserna tar upp utmaningar och utvecklingsbehov.

Bättre förberedda och mer motiverade studenter

Lärar- och förskollärarytbildningarna leder till viktiga och stimulerande yrken, och behöver därför rekrytera väl motiverade studenter med goda förkunskaper. Det är i dag vanligt att studenter på lärar- och förskollärarytbildningarna brister i förkunskaper och att många av dem inte fullföljer den utbildning de har påbörjat.

Allra tydligast gäller bristerna i förkunskaper det svenska språket. Goda kunskaper i svenska är en förutsättning för att kunna tillgodogöra sig högskoleutbildning generellt, och för lärar- och förskollärestudenter är det dessutom särskilt viktigt att ha goda kunskaper under den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU). Svenska språket är lärarens och förskollärarens viktigaste verktyg.

Den vanligaste orsaken till att många lärar- och förskollärestudenter inte fullföljer sina studier är enligt lärosätena att de inte klarar kraven för att få gå vidare i utbildningen. Andra vanliga orsaker är att studenterna kommer på att de vill jobba inom ett annat yrkesområde och att utbildningen är svårare än vad de hade förväntat sig.

Utredningen har bedömt att lägst betyg E inte är ett tillräckligt krav i svenska för lärarstudenter. Utredningen har därför övervägt om kravet bör vara betyg C eller D. För betyg C finns tydliga betygskriterier, vilket saknas för betyg D.

Utredningen föreslår med anledning av studenternas bristande förkunskaper att det utöver nuvarande krav för särskild behörighet också ska ställas krav på lägst betyg C i Svenska 3 eller Svenska som andraspråk 3 för tillträde till grundlärarytbildning med inriktning mot F-3 och 4-6 samt till ämneslärarytbildning. För förskollärarytbildningen föreslår utredningen betyg D i dessa kurser, trots att betygskriterier saknas. Anledningen är att antalet behöriga sökande, antagna och nybörjare skulle minska mycket kraftigt vid krav på betyg C.

Krav på högre betyg i svenska ska inte gälla för tillträde till utbildning som leder till grundlärarexamen med inriktning mot fritidshem, yrkeslärarytbildningen eller för tillträde till kompletterande pedagogisk utbildning (KPU), vidareutbildning av obehöriga lärare (VAL) samt utlandsutbildade lärares vidareutbildning (ULV).

För sökande med de kommande ämnesbetygen bedöms att samma betygskrav i ämnena svenska nivå 3 och svenska som andraspråk nivå 3 motsvarar de föreslagna behörighetskraven. Universitets- och högskolerådet (UHR) föreslås få i uppdrag att utreda hur motsvarande krav i svenska ska utformas för sökande med betyg från äldre betygssystem i svensk gymnasieskola, sökande med utländska betyg, sökande med omdöme från folkhögskola samt sökande som har resultat från språktest i svenska (Tisus).

Komplettering av betyg för att uppnå behörighet

Lärosätena har möjlighet att anordna behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning för personer som inte uppfyller kravet på särskild behörighet i svenska och därför behöver komplettera sina betyg.

På sikt bör det dock införas en möjlighet att via komvux komplettera ett godkänt betyg för att uppnå de särskilda behörighetskraven i svenska. Sådana betyg bör endast kunna användas för att styrka den särskilda behörigheten, men inte påverka meritvärdet. UHR föreslås därför få i uppdrag att utreda hur betyg ska kunna kompletteras inom komvux och hanteras i antagningssystemet.

Lämplighetsbedömning för KPU

Möjlighet att använda krav på lämplighet för utbildningen som särskilt behörighetskrav för lärar- och förskollutbildningarna finns kvar och föreslås också omfatta de kompletterande pedagogiska utbildningarna KPU 60, KPU 75 och KPU 90.

Utredningen kan konstatera att det saknas förutsättningar att genomföra en ny försöksverksamhet med lämplighetsbedömning i samband med antagning. Utredningen föreslår däremot att medel avsätts för utvecklingsprojekt inom samverkan, och att dessa medel fördelas av regeringen efter ansökan. Ett område för sådana utvecklingsprojekt skulle kunna vara lämplighetsbedömning som flera lärosäten genomför i samverkan.

Informationsinsatser för att öka intresset

För att fler ska vilja utbilda sig till lärare och förskollärare behöver också fler vilja arbeta i yrkena. Skolverket och UHR föreslås därför genomföra aktiva informationsinsatser för att få fler att intressera sig för lärar- och förskolläraryrkena och därmed också söka en lärar- eller förskolläraryrkesutbildning.

Färre antagna, men högre examensfrekvens

I dag har varje lärosäte mål om antalet examinerade från lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna i sina regleringsbrev. Utredningen föreslår att målen avskaffas efter perioden 2025–2028 eftersom det finns en osäkerhet kring hur antalet examinerade kan komma att förändras framöver. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) föreslås få i uppdrag att följa upp antalet behöriga sökande, antagna, nybörjare, helårsstudenter (HST) och helårsprestationer (HPR) samt genomströmningen på lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna.

Utredningens förslag om skärpta behörighetskrav kommer att leda till färre antagna, nybörjare och så småningom examinerade. Samtidigt bedöms bättre förberedda studenter ha en positiv påverkan på kvarvaron under utbildningen och examensfrekvensen.

Skärpta behörighetskrav leder till att lärosätena kan avräkna färre HST och HPR inom lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna. Under perioden 2027/28–2031/32 jämfört med 2026/27 beräknas det totala antalet HST för grundlärar-, ämneslärar- och förskolläraryrkesutbildningarna minska med cirka 6 000. Antalet HPR beräknas minska med ungefär 5 000.

Lärosätena kan antas vidta olika åtgärder för att dämpa effekterna av färre studenter. Det kan ske genom att olika varianter av KPU ökar i volym, att behörighetsgivande utbildning med fokus på lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna anordnas, att lärar- och förskolläraryrkesutbildningar utvecklas i samarbete med andra lärosäten samt att samläsning med andra utbildningar kommer till stånd inom lärosätet. Det kan också leda till att lärosäten väljer att inte längre anordna viss lärarutbildning. Bättre förkunskaper och en ökad kvarvaro inom utbildningen förväntas leda till en mer kvalitativ undervisning och en positiv påverkan på studiemiljön.

Behov av färre lärare med minskande barnkullar

Barn- och elevunderlaget minskar kraftigt framöver, vilket talar för ett fortsatt minskat behov av lärare och förskollärare, och därmed en minskad brist framöver. Samtidigt blir antalet examinerade från utbildningarna färre, vilket påverkar tillgången på lärare och förskollärare. Utredningens förslag om fortsatta satsningar på de alternativa utbildningsvägarna och antaganden om att lärosäten kommer att bygga ut dessa utbildningar förväntas å andra sidan leda till att bland annat fler grundlärare och ämneslärare examineras därifrån.

Utredningen bedömer att de närmaste åren är en lämplig tidpunkt för att besluta om skärpta behörighetskrav för tillträde till lärar- och förskollärarytbildning mot bakgrund av de minskande elevkullarna.

Alternativa vägar till en lärarexamen blir ännu viktigare

Eftersom de alternativa utbildningsvägarna till lärare bedöms bli ännu viktigare framöver, föreslår utredningen att särskilda satsningar och försöksverksamheter förlängs eller permanentas. Utredningen anser att utbildningarna är så viktiga att de på sikt bör övergå till reguljär verksamhet. De alternativa vägarna rekryterar andra studentgrupper och ger också ett viktigt tillskott av lärare, inte minst i matematik, teknik och naturvetenskapliga ämnen.

Försöksverksamheten med KPU 60 och KPU 75 ska förlängas till och med 2032, och satsningen på arbetsintegrerad lärarutbildning (AIL) ska förlängas till och med 2030. Vidareutbildning av lärare och förskollärare (VAL) ska permanentas.

Satsningen på KPU som vänder sig till personer med forskarexamen ska inte förlängas efter den 31 december 2026.

UKÄ ska få i uppdrag att utvärdera de alternativa vägarna till en lärarexamen. Utöver kvalitet ska en viktig utgångspunkt för en sådan utvärdering vara utbildningarnas betydelse för lärarförsörjningen.

Ökat behov av samverkan

Med anledning av det minskade antalet studenter kommer lärosätena att behöva samverka mer, så att lärarutbildning för olika skolformer, årskurser och ämnen kan ges i hela landet.

För att förtydliga lärosätenas gemensamma ansvar för ett fortsatt varierat utbud av lärar- och förskollärarytbildningar föreslås de få ett uppdrag i regleringsbrev att gemensamt planera utbud och dimensionering. En viktig del av uppdraget ska då vara att komma överens om ansvar för ämneslärarutbildning i små ämnen genom att gemensamt planera vilka lärosäten som ska erbjuda de ämnena.

Utredningen har övervägt möjligheten för regeringen att ge vissa lärosäten ett nationellt ansvar för vissa små ämnen. Det skulle dock snarare riskera att få negativa konsekvenser för utbildningen i dessa ämnen, varför utredningens slutsats är att inte föreslå en sådan ordning.

Det kommer att krävas gemensamt arbete mellan lärosätena för att anpassa utbildningsplaner, samt en beredskap att erbjuda en del av sin utbildning till studenter från ett annat lärosäte. Lärosätena behöver praktiskt lösa hur det kan göras. Distansutbildning kan vara ett sätt, utlåning av personal ett annat.

Vidare behöver lärosätena diskutera om det finns utbildningar, och i så fall vilka, som ska ges på orter eller i regioner där det inte finns något lärosäte som har lärar- eller förskollärarytbildning, och hur det i så fall ska hanteras. Varje lärosäte kommer dock även fortsättningsvis besluta om sitt utbildningsutbud i den mån det inte finns särskilda uppdrag i regleringsbrev.

Lärosätena kommer även att behöva samverka med kommuner om lärcentrum så att lärar- och förskollärarytbildning kan ges där. Det är angeläget för att utbildningarna ska kunna ges i hela landet.

Utredningen föreslår att medel motsvarande 15 miljoner kronor 2026/27 och 30 miljoner kronor per år 2027/28–2029/30 avsätts med syftet att stötta lärosäten att tillsammans utveckla utbildnings-samarbeten eller samarbeten mellan lärosäten och kommuner för att utveckla lärcentrum så att lärarutbildning kan bedrivas där. Medel föreslås också kunna sökas för att utveckla bedömning av lämplighet i samband med antagning och där flera lärosäten genomför detta i samverkan.

För ämneslärarutbildningar som har ett fåtal studenter, små förutsättningar för samverkan och stora utmaningar med samläsning, föreslår utredningen att det avsätts medel för ekonomiskt stöd till små ämnen. Det kan innebära att stöd erbjuds för att täcka vissa baskostnader för en utbildning, oavsett hur många studenter som är antagna. Utredningen föreslår att 20 miljoner kronor per år ska avsättas för att stödja små ämnen från och med läsåret 2027/28.

Samverkan kommer att kunna medföra att lärarutbildningarna får en ökad samlad kompetens, fler möjligheter och effektivitetsvinster. Samverkan med lärcentrum kan bidra till att lärar- och förskollärarutbildningar även fortsättningsvis kan ges i flera olika delar av landet. Verksamheten vid befintliga lärcentrum kan komma att öka och det kan uppstå ett behov av att inrätta lärcentrum på fler platser runt om i landet.

Att använda verksamma lärare och förskollärare är en form av samverkan som är viktig för studenternas förståelse för den kommande yrkesrollen. Sådan samverkan sker i dag framför allt kopplat till VFU. Det är angeläget att lärare och förskollärare från skola och förskola används bredare inom utbildningarna, inte minst inom ämnesdidaktik och metodik. Utredningen ser också positivt på att frågan om förenade anställningar har utretts inom Regeringskansliet, och vill understryka vikten av åtgärder som gör det möjligt att förena anställningar mellan högskola och skola. Det är en viktig förutsättning för att lärar- och förskollärarutbildningarna ska kunna utvecklas i önskad riktning.

Utveckling av innehållet i lärarutbildningarna

I detta avsnitt föreslås hur kvaliteten i lärar- och förskollärarutbildningarna kan förbättras utan att omfattningen av utbildningarna ökar.

Ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier ökas med 15 högskolepoäng

Utredningen har haft i uppdrag att föreslå hur utbildningsinnehållet kan reformeras med ökat fokus på ämneskunskap, kognitionsvetenskap och praktisk metodik. I utbildningarna till ämneslärare,

grundlärare och förskollärare ingår ämnesstudier som omfattar både studier i ämnen och ämnesdidaktiska studier.

Utvärderingar av lärarutbildningarna och resultat från enkäter till tidigare lärarstudenter visar på ett behov av att koppla lärarutbildningarna närmare till den kommande yrkesrollen. De praktiska inslagen i utbildningarna behöver öka, och studenterna behöver förberedas bättre för det kommande dagliga arbetet.

Det är viktigt att alla lärarutbildningar har en fast vetenskaplig grund. Lärar- och förskollärarutbildningarna ska baseras på aktuell forskning om lärande och undervisning, bland annat från kognitionsvetenskap. Kunskap baserad på evidensbaserad forskning med en sådan inriktning behöver få ett betydligt större utrymme inom lärar- och förskollärarutbildningarna, framför allt kopplat till ämnesdidaktik och till undervisningen i ämnen. Ett ökat utrymme för ämnesdidaktik skulle stärka kopplingen mellan teori och praktik.

Ett tydligt exempel på behovet av mer tid gäller evidensbaserad undervisning om grundläggande läs- och skrivinlärning, där alla grundlärare behöver kunna metoder för läsinlärning med fokus på strukturerad ljudning och kopplingen mellan fonem och grafem. Behovet av mer tid gäller också grundläggande matematikinlärning som behöver stärkas, samt ett språkutvecklande arbetssätt och undervisning i flerspråkiga klassrum.

I de lärarutbildningar med inriktning mot grundskolans årskurs 4–6 och 7–9 som ska täcka flera ämnen behövs mer tid för ämnesfördjupning och ämnesdidaktik. I ämneslärarutbildningen för gymnasieskolan behövs framför allt ett ökat utrymme för ämnesdidaktik. I förskollärarutbildningen behövs mer tid för undervisning om grundläggande läsinlärning, matematikutveckling, språkutvecklande arbetssätt och ledarskap.

Mot denna bakgrund föreslår utredningen att ämnesstudierna och de ämnesdidaktiska studierna utökas med 15 högskolepoäng i samtliga lärarutbildningar:

- I grundlärarutbildningen med inriktning mot F–3 ska en stor del av poängutrymmet användas för kurser i svenska med fokus på läs- och skrivinlärning. Poängutrymmet kan också användas för undervisning om språkutvecklande arbetssätt och/eller matematikkurser med fokus på hur elever lär sig grundläggande matematik. Totalt ska undervisningen i svenska omfatta minst

37,5 högskolepoäng med tyngdpunkt på undervisning om läs- och skrivinlärning.

- I grundlärautbildningen med inriktning mot 4–6 ska en stor del av poängutrymmet användas för kurser i svenska med fokus på läs- och skrivutveckling. Poängutrymmet kan också användas för matematik, naturorienterade ämnen och/eller samhällsorienterade ämnen. Totalt ska undervisningen i svenska omfatta minst 37,5 högskolepoäng.
- I ämneslärautbildningen med inriktning mot 7–9 ska poängutrymmet användas så att det andra ämnet som ingår i utbildningen omfattar minst 60 högskolepoäng. De ämnesdidaktiska studierna ska få ett ökat utrymme, men även ämnesstudierna kan förstärkas om behov finns.
- I ämneslärautbildningen med inriktning mot gymnasieskolan ska poängutrymmet användas för att öka de ämnesdidaktiska studierna i ett eller två ämnen, men även kunna förstärka ämnesstudierna om behov finns.
- I grundlärautbildningen med inriktning mot fritidshem ska det fritidspedagogiska området öka med 15 högskolepoäng. Poängutrymmet bör användas för kurser i språkutvecklande arbetssätt, i grundläggande läs- och skrivinlärning och i matematikinlärning.
- I förskollärautbildningen ska det förskolepedagogiska området utökas med 15 högskolepoäng. Förskollärestudenter ska få mer undervisning om grundläggande läsinlärning, matematikutveckling, språkutvecklande arbetssätt och ledarskap.
- I yrkeslärautbildningen ska de ämnesdidaktiska studierna inom yrkesämnena öka med 15 högskolepoäng.

UVK minskas från 60 till 45 högskolepoäng

Det finns brister i hur den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK) förbereder studenter för den kommande yrkesverksamheten. Delar av innehållet i UVK är alltför teoretiskt och abstrakt, vilket också har gett upphov till kritik från flera håll. För att UVK ska få en inriktning som förbereder för den kommande yrkesutövningen, behöver innehållet ändras. Dessutom behövs en starkare koppling

mellan UVK, ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier samt VFU.

Därför föreslår utredningen att UVK ska omfatta 45 högskolepoäng i stället för 60 högskolepoäng. UVK föreslås få ett innehåll som ska inriktas mot den kommande yrkesutövningen:

- skolväsendets organisation och styrdokument innefattande läroplaner, kursplaner och ämnesplaner samt värdegrunden i skolan och förskolan
- elevernas lärande, kognitiv utveckling och inläring, samt specialpedagogik
- evidensbaserade undervisningsmetoder och sambandet mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet
- planering, genomförande, utvärdering och utveckling av undervisning
- sociala relationer, konflikthantering och ledarskap i rollen som lärare eller förskollärare
- uppföljning, analys och bedömning av lärande och utveckling i arbetet som lärare eller förskollärare, samt betygssättning.

Utredningen föreslår även att KPU 90 förändras till att innehålla 45 högskolepoäng UVK, 15 högskolepoäng ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier samt 30 högskolepoäng VFU. Det ger en möjlighet för studenter att träna sig på att se sitt ämne ur ett undervisningsperspektiv. Som en konsekvens av det uppdaterade innehållet i UVK föreslås att även de nya kortare KPU för den som har en akademisk examen – KPU 60 mot en ämneslärarexamen och KPU 75 mot en grundlärarexamen – får ett något förändrat UVK-innehåll.

Samma förändring gällande UVK föreslås för yrkeslärarutbildningen, så att 15 högskolepoäng används för ämnesdidaktiska studier inom yrkesämnena. Det stärker möjligheten att skapa närmare kopplingar mellan den blivande lärarens eget yrkeskunnande och att kunna undervisa elever i yrkesämnena för att de så småningom ska utöva yrket.

En minskad omfattning av UVK och ett ökat fokus på kognitionsvetenskap kan medföra ett behov av ny kompetens bland

lärarutbildare. Det kan tillgodoses genom fortbildning av befintliga lärarutbildare, men också genom att nya personer tas i anspråk för undervisning på lärarutbildningarna.

Utredningens uppfattning är att VFU i huvudsak fungerar bra inom lärar- och förskollärarutbildningarna. Det är viktigt att studenterna får komma ut i skolan, förskolan eller den kommunala vuxenutbildningen tidigt under utbildningen. Utredningen anser vidare att alla lärarutbildningar ska ha en kortare VFU, möjlighet till auskultation eller motsvarande under det första läsåret.

Att få en konkret upplevelse av vad det innebär att arbeta som lärare och förskollärare kan också medföra att de studenter som fortsätter utbildningen blir mer fokuserade i sina studier, då de har en bild av vad som kommer att krävas av dem när de ska börja arbeta. Skolhuvudmännen har fortsatt ett stort ansvar för att tillhandahålla VFU-platser och VFU-handledare.

Ökat fokus på kognitionsvetenskap

Kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningar riktar bland annat fokus mot hur kunskap om individers kognitiva utveckling, minnets funktioner, motivation och användning av önskvärda svårigheter kan användas för att utforma undervisning som skapar förutsättningar för barns och elevers inläring. Kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningarna föreslås få ett ökat fokus i lärar- och förskollärarutbildningarna.

I examensbeskrivningarna för lärar- och förskollärarutbildningarna ska anges att studenterna inom området kunskap och förståelse ska

- visa sådana kunskaper i didaktik och kognitionsvetenskap samt fördjupade kunskaper i ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt samt visa kunskap om vuxnas lärande

- visa sådan kunskap om elevers lärande, sociala och kognitiva utveckling, inläring och minnets funktioner, behov och förutsättningar, samt specialpedagogik, som krävs för den verksamhet som utbildningen avser.

Vidare föreslås att examensbeskrivningarna anger att studenterna inom området färdighet och förmåga ska

- visa förmåga att tillämpa kunskaper i didaktik och kognitionsvetenskap samt sådan fördjupad förmåga att tillämpa kunskaper i ämnen, ämnesdidaktik och metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser för att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas.

Som tidigare beskrivits ska studierna inom UVK inriktas mot den kommande yrkesutövningen och omfatta elevernas lärande, kognitiv utveckling och inläring, samt specialpedagogik. Utredningen bedömer också att kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningarna som rör utformning av undervisningen i olika ämnen och individens lärande ska ingå i de ämnesdidaktiska studierna. Sammantaget innebär detta att kognitionsvetenskap ges ett betydligt större fokus inom lärarutbildningarna, vilket bedöms ligga i linje med läroplansutredningens uppdrag att föreslå hur betydelsen av faktakunskaper och andra grundläggande ämneskunskaper kan stärkas. Detta medför nya krav på lärares ämneskunskaper och undervisningsmetoder.

Det behövs en satsning på fortbildning i kognitionsvetenskap för lärare inom lärarutbildningarna. Av kompetensmässiga och praktiska skäl är det lämpligt att fortbildningssatsningen är kopplad till Skolverkets fortbildningssatsning för lärare i skolväsendet. Utredningen föreslår därför att Lunds universitet, Umeå universitet, Göteborgs universitet och Uppsala universitet också får i uppdrag att anordna kompetensutvecklingsinsatser för lärare som ska undervisa i kognitionsvetenskap inom lärarutbildningarna. Utredningen föreslår att totalt 15 miljoner kronor avsätts för kompetensutvecklingsinsatsen och att kurserna startar våren 2027.

Utredningen föreslår också att UKÄ får i uppdrag att utvärdera hur lärarutbildningarna arbetar med kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningarna.

Förslagen om att öka inslaget av kognitionsvetenskap i lärarutbildningarna kommer att kräva fler forskarutbildade lärarutbildare inom området. Utredningen bedömer därför att det behövs såväl en satsning på kognitionsvetenskaplig forskning med inriktning på lärande i skolan som en satsning på forskarskolor i kognitionsvetenskap.

Ökat fokus på undervisning i läs- och skrivinlärning

Läsning och skrivning är centrala färdigheter som barn och ungdomar behöver för sin fortsatta skolgång, för de allra flesta arbeten och för sin egen personliga utveckling. Skolans kanske viktigaste uppgift är att ge alla elever god förmåga att läsa och skriva. Det finns många studier som visar att framgångsrik läs- och skrivinlärning bygger på omfattande utbildning av lärare som har fokus på specifika undervisningsmetoder. Det finns starkt forskningsstöd för tydliga och positiva effekter på ordläsning och stavning hos metoder som bygger på undervisning om kopplingen mellan fonem som ords minsta betydelseskiljande delar och grafem, som är de bokstäver som återger fonemen. Utredningen använder det av Skolverket beslutade begreppet ”strukturerad ljudningsmetod” för det som internationellt och också i många svenska rapporter, liksom i den allmänna debatten, kallas ”phonics”.

För att öka fokus på undervisning om läs- och skrivinlärning föreslås följande nya examensmål:

För förskollärarexamen ska studenten

- visa fördjupad kunskap om barns kommunikation och språkutveckling samt kunskap om grundläggande läs- och skrivinlärning inklusive fonologisk medvetenhet hos barn
- visa förmåga att strukturerat utvärdera, bedöma och utveckla barns olika dimensioner och nivåer av fonologisk medvetenhet.

För grundlärares examen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 ska studenten

- visa kunskap om olika metoder för läs- och skrivinlärning med fördjupad kunskap om strukturerad ljudningsmetod och om barns kommunikation och språkutveckling.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 samt 4–6 ska studenten

- visa fördjupad förmåga att planera och genomföra evidensbaserad läs-, skriv- och matematikundervisning inklusive förmåga att genomföra systematiska insatser för elever med läs- och skrivsvårigheter.

Enligt utredningens uppfattning är det viktigt att ha en evidensbaserad vetenskaplig grund som utgångspunkt för utbildningen. Det finns ett övervägande vetenskapligt stöd för syntetisk metod som bygger på strukturerad ljudningsmetod. Undervisningen ska genomföras på ett explicit och systematiskt sätt med en successiv progression.

Uppdaterade examensmål

Utredningen har i uppdrag att analysera såväl behovet av att minska antalet examensmål som behovet av att justera examensmålen i examensbeskrivningarna för lärar- och förskolläraryrket.

I arbetet med att se över behovet av att minska och justera examensmålen har utredningen strävat efter att målen ska omfatta det som är specifikt för lärar- och förskolläraryrket samt att dessa ska få en närmare koppling till den kommande yrkesutövningen.

Läraryrket utbildar lärare för verksamhet i skolväsendet, som i sig har en relativt omfattande styrning. Dessutom är lärar- och förskolläraryrket legitimationsyrken. Därför finns det ett behov av en mer detaljerad styrning av lärar- och förskolläraryrket för att kunna säkerställa att de som ska verka inom skolan har rätt förutsättningar och är väl förberedda. Samtidigt har det från olika håll framförts behov av att minska antalet examensmål för lärar- och förskolläraryrket. Det har pekats på stoffträngsel – alltså att det är mycket innehåll som ska tas upp i utbildningen.

Utredningens föreslagna examensmål är betydligt färre än de nuvarande: minskningen är som mest sju mål för ämneslärarutbildningen och som minst två mål för förskollärarutbildningen.

Utöver de nya examensmålen om kognitionsvetenskap och läs- och skrivinlärning, föreslås en ändring i examensordningen så att alla lärarutbildningarna tydligare ger studenterna kunskap och förmåga kopplade till den kommande yrkesverksamheten. Vidare föreslås att en del mål slås ihop och att vissa specifika examensmål av värderingskaraktär inlemmas i ett mål relaterat till skolans styrdokument och värdegrund. Utöver detta förs det in mål som relaterar till evidensbaserade vetenskapliga metoder.

Sammanfattningsvis föreslår utredningen följande förändringar av examensmålen:

- För ämneslärarexamen, yrkeslärarexamen och grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och 1–3 samt 4–6 förstärks målen rörande kunskaper i ämnesdidaktik inklusive metodik samt förmåga att tillämpa dessa. För förskollärarexamen förstärks målet rörande förmåga att tillämpa förskoledidaktik och ämnesdidaktik.
- För ämneslärarexamen samt grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och 1–3 samt 4–6 förstärks målet för de ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen.
- Mål som relaterar till kunskaper i kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningarna samt evidensbaserad vetenskaplig grund för lärarutbildningarna införs.
- Lärares roll som ledare förtydligas.
- För förskollärar- och grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och 1–3 förtydligas examensmålen gällande läs- och skrivinlärning samt språkutveckling.
- Förmåga att bedöma elevers och barns lärande och utveckling läggs till i målen.
- De olika målen som relaterar till värdegrund utgår, och i stället införs mål om skolans och förskolans värdegrund.

Genom de föreslagna examensmålen bedöms det bli lättare för lärosätena att utforma utbildningsinnehållet. På sikt blir det enklare för lärosätena att utforma utbildningarna så att studenterna kan uppfylla målen. De uppdaterade examensmålen innebär att lärosätena behöver se över nuvarande utbildnings- och kursplaner för att säkerställa att utbildningarnas innehåll och upplägg uppfyller kraven i examensordningen.

Förslaget om ändrad utformning av examensmålen för lärar- och förskollärarexamen bedöms skapa god grund för kvalitativt hållbara utbildningar. Konsekvensen blir därmed att utexaminerade lärare och förskollärare ges bra förutsättningar att verka i skolan och förskolan.

Kvalitetsförstärkningar för lärarutbildningarna

Antalet lärar- och förskollärarstudenter, och därmed antalet HST och HPR, beräknas minska under de närmaste åren efter införandet av skärpta behörighetskrav. Utredningen föreslår trots detta ingen motsvarande minskning av lärosätenas takbelopp. I stället ska det ekonomiska utrymme som skapas användas till att stärka kvaliteten i utbildningarna och till att ge lärosätena möjlighet att successivt vidta åtgärder för ökad rekrytering.

Det behövs en resursförstärkning genom högre ersättningsbelopp för att det ska vara möjligt att nå den kvalitetshöjning av lärar- och förskollärarutbildningarna som utredningen ser som mycket angelägen. Ökade resurser skulle skapa förutsättningar att öka mängden lärarledd undervisning. En större mängd lärarledd undervisning innebär att det blir möjligt att arbeta effektivare med att omsätta teoretiska kunskaper till praktiskt lärarkunnande. Att i högre grad möta skickliga lärarutbildare bedöms ha positiv inverkan på utbildningens kvalitet, på studenternas lärande samt på kvarvaron och examensfrekvensen.

För att det ska vara möjligt att stärka ämnesstudierna och de ämnesdidaktiska studierna enligt utredningens förslag, föreslår utredningen att det införs särskilda högre ersättningsbelopp för ämnesstudierna inom det humanistiska, teologiska, juridiska, samhällsvetenskapliga utbildningsområdet (HTJS-området) och det

naturvetenskapliga, tekniska, farmaceutiska utbildningsområdet (NTF-området).

Utredningen föreslår successivt högre ersättningsbelopp, så att de 2029/30 uppgår till 50 687 kronor per HST och 40 531 kronor per HPR för HTJS-området. Motsvarande belopp för NTF-området föreslås vara 70 575 kronor respektive 58 756 kronor. Från och med 2027/28 justeras ersättningsbeloppen för utbildningsområdet Undervisning, så att de motsvarar ersättningsbeloppen inom HTJS-området. De särskilda ersättningsbeloppen finansieras inom lärosätenas takbelopp.

Utöver särskilda ersättningsbelopp föreslås också andra åtgärder som avser att stärka lärar- och förskollärarytbildningarna och som behöver finansieras: stöd till små ämnen, utvecklingsprojekt inom samverkan och kompetensutveckling inom kognitionsvetenskap. De åtgärderna bör finansieras med befintliga medel för andra lärarsatsningar.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Utredningen föreslår att författningsändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2027. En förutsättning är att regeringen fattar beslut senast vid årsskiftet 2025/26. Om det inte är möjligt kan ikraftträdandet behöva skjutas upp. Ändringarna i tillträdesbestämmelserna föreslås gälla utbildning som startar efter den 15 augusti 2027.

När det gäller de nya tillträdesbestämmelserna behöver elever i gymnasieskolan ha möjlighet att uppnå de skärpta behörighetskraven i svenska. Vidare behöver UHR och lärosätena ha tid för sitt förberedande arbete.

Förslaget till ändring av examensordningen påverkar de studenter som är antagna, men inte har avslutat sina studier. Med anledning av detta föreslås övergångsbestämmelser som ger möjlighet för dessa studenter att inom rimlig tid kunna slutföra sina studier enligt de utbildnings- och kursplaner som de är antagna till.

Datum: 2025-02-06

Ärendenummer: SLK-2024-01162

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

Diarienummer: U2024/02723

Göteborgs Stads yttrande över remiss från Utbildningsdepartementet betänkandet Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81)

Göteborgs Stad ställer sig överlag positiv till utredningens förslag om reformerad lärarutbildning. Stadens övergripande bedömning är att utredningens förslag på skärpta tillträdeskrav och ett ökat fokus i utbildningen på läs- och skrivinlärning, kognitionsvetenskap samt ämneskunskaper och ämnesdidaktik tillsammans skapar förutsättningar för att öka lärarutbildningens kvalitet och göra läraryrket mer attraktivt. Detta skapar i sin tur förutsättningar för högre undervisningskvalitet och förbättrade elevresultat. Göteborgs Stad bedömer att den största risken med utredningens förslag är att de skärpta tillträdeskraven medför att färre lärare examineras vilket kan komma att leda till en brist på behöriga lärare. Vid genomförandet av förslagen bör därför hänsyn tas till behovet av behöriga lärare i hela landet.

Göteborgs Stad vill även understryka vikten av att förslaget till reformerad lärarutbildning ligger i linje med övriga reformer och beslut inom skolans område. Det hade här varit önskvärt att utredningen adresserade de utmaningar de anpassade skolformerna står inför, när nuvarande undantag från kravet att endast speciallärare med inriktning mot intellektuell funktionsnedsättning får leda undervisningen, upphör 2028. Nedan kommenteras de förslag och bedömningar som Göteborgs Stad har synpunkter på i den ordning de är presenterade i utredningen.

Skärpta tillträdeskrav på kunskaper i svenska (kap 11,3 och 11,5)

Göteborgs Stad ställer sig positiv till att höja kraven på svenskkunskaper för antagning till lärarutbildningen enligt utredningens förslag. Som utredningen också konstaterar är goda kunskaper i svenska en förutsättning för att tillgodogöra sig utbildningen. Till skillnad mot utredningen förordar dock Göteborgs Stad att betyget C i svenska och svenska som andraspråk bör gälla som tillträdeskrav även för förskolläraryrket och grundläroprogrammet med inriktning fritidshem.

Goda förkunskaper i svenska är minst lika viktigt för förskollärare som lärare i de andra skolformerna. Ett av förskolans viktigaste uppdrag är stimulera barns språkutveckling, vilket är avgörande för deras identitetsutveckling, relationsförmåga och kunskapsutveckling. För att förskollärarna ska kunna genomföra detta uppdrag krävs goda kunskaper i svenska språket. Att ställa lägre tillträdeskrav till förskolläraryrket riskerar även att devalvera förskolläraryrkets status och attraktivitet i jämförelse med övriga läraryrken.

Göteborgs Stad anser att ovanstående resonemang gällande tillträdeskraven till förskolläraryrket i hög grad även kan appliceras på antagningen till grundläraryrket med inriktning fritidshem. Fritidshemmen har stora möjligheter att bidra till att stärka elevers språkutveckling, läsintresse och läsförmåga och även för lärare inom fritidshemmen riskerar yrkesrollens status att påverkas negativt om antagningskraven är lägre för denna utbildning.

Göteborgs Stad anser att det finns skäl att ytterligare pröva om de skärpta kraven i svenska även ska gälla för kompletterande pedagogisk utbildning (KPU). Staden har erfarenheter av att studenter som inte klarar språkravet för vissa kurser inom utlandsutbildade lärares vidareutbildning (ULV) istället väljer att söka sig till KPU.

Möjlighet att komplettera för behörighet (kap 11.7)

Med anledning av de höjda tillträdeskraven delar Göteborgs Stad utredningens bedömning att det är viktigt att lärosätena anordnar behörighetsgivande utbildning. Även om Göteborgs Stad ser att det finns stora utmaningar med att göra det möjligt att komplettera redan godkända betyg inom komvux för att uppnå behörighet ställer sig staden positiv till att Universitets- och högskolerådet (UHR) får i uppdrag att utreda detta.

Det behövs fler som vill bli lärare och förskollärare (kap 11.9)

Göteborgs Stad ser, liksom utredningen, en uppenbar risk att de höjda tillträdeskraven leder till färre studenter på lärarutbildningarna. Samtidigt förväntar sig utredningen positiva effekter av förslagen i form av bättre motiverade studenter och en mer attraktiv utbildning som lockar studenter som idag inte skulle välja att studera till lärare. Göteborgs Stad ställer sig positiv till att Skolverket och UHR föreslås få i uppdrag att genomföra aktiva informationsinsatser för att få fler att bli intresserade av lärar- och förskolläraryrkena och därmed också öka intresset för utbildningarna. Göteborgs Stad vill dock betona vikten av att regeringen noggrant följer utvecklingen och prövar ytterligare åtgärder för att göra utbildningen mer attraktiv i det fall förändringarna inte medför de positiva effekter som utredningen förväntar sig.

Alternativa vägar till en lärarexamen (kap 12)

Göteborgs Stad ställer sig positiv till utredningens förslag gällande en fortsatt satsning på alternativa vägar till en lärarexamen. Det är viktigt att det finns goda möjligheter att välja läraryrket även senare i yrkeslivet och de alternativa utbildningsvägarna utgör ett betydelsefullt komplement till de reguljära utbildningarna. Göteborgs Stad delar utredningens bedömning att den framtida inriktningen bör vara att skapa permanenta lösningar istället för försöksverksamheter för att på så vis ge såväl studenter som lärosäten goda planeringsförutsättningar. Av detta följer att Göteborgs Stad även ställer sig positiv till att Universitetskanslerämbetet (UKÄ) får i uppdrag att utvärdera samtliga alternativa vägar till en lärarexamen, vilket skapar underlag för långsiktiga beslut. Samtidigt som det är viktigt att fortsätta satsa på alternativa utbildningsvägar vill Göteborgs Stad betona vikten av att de just ses som komplement till de reguljära utbildningarna. Lärare som har gått KPU är ofta behöriga i enbart ett ämne vilket för skolorna kan medföra utmaningar när det gäller att organisera och bemanna för behörig undervisning.

Ökat behov av samverkan (kap 13)

Utredningen föreslår att lärosätena får i uppdrag att gemensamt planera utbudet och dimensioneringen av lärarutbildningarna.

Göteborgs Stad har inget att invända mot förslaget men vill i sammanhanget betona att det är statens ansvar att det samlade utbildningsutbudet möter samhällets behov av lärare, det är inte de enskilda lärosätenas ansvar. Det är därför av stor betydelse att regeringen även fortsättningsvis följer utvecklingen och vid behov styr lärosätenas utbud av lärarutbildningar för att i möjligaste mån säkerställa att de lärare som examineras har de behörigheter som skolans huvudmän behöver. Göteborgs Stad delar även utredningens bedömning att det finns ett behov av en närmare samverkan kring kompetensförsörjning mellan lärarutbildningars intressenter på nationell nivå.

Göteborgs Stad ställer sig positiv till utredningens förslag att avsätta medel för att stödja samarbeten mellan lärosäten och kommuner i form av lärcentrum. Satsningen på att utveckla lärcentrum är viktig för att göra lärarutbildningen tillgänglig i hela landet och motverka de rekryteringsproblem som finns i delar av landet där det saknas närhet till studieorter.

Utredningen ser ett ökat behov av samverkan mellan lärosäten och skolväsendet och gör bland annat bedömningen att lärosätena i större utsträckning än idag bör använda sig av aktiva lärare som inom skolväsendet, inte minst inom ämnesdidaktik och pedagogik. Göteborgs Stad gör i sak ingen annan bedömning än utredningen men vill samtidigt påpeka att det för den enskilda skolan finns verksamhetsrelaterade utmaningar med kombinerade tjänster där delar av tjänsten utförs på ett lärosäte.

Behov av bättre kunskaper i ämnen och ämnesdidaktik (kap 14.1)

Utredningen föreslår att utrymmet för ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier ska öka med 15 högskolepoäng i grundlärar- och ämneslärarutbildningarna. Göteborgs Stad ställer sig positiv till förslaget och ser att lärarutbildningens kvalitet stärks genom att blivande lärare får en djupare och mer omfattande förståelse för de ämnen de ska undervisa i. Staden delar utredningens utgångspunkt att ämnesdidaktik stärker kopplingen mellan teori och praktik. Ökat fokus på ämnesstudier och ämnesdidaktik kan leda till en högre undervisningskvalitet och bättre elevresultat. Dessutom kan en starkare ämneskompetens bidra till att höja läraryrkets status och attraktivitet, vilket är viktigt för att locka fler kvalificerade kandidater till lärarutbildningen.

Göteborgs Stad delar utredningens bedömning att ett stort fokus ska läggas på undervisning i svenska med fokus på läs- och skrivinlärning i lärarutbildningarna som är inriktade mot de lägre årskurserna. Staden vill här påtala att det även för inriktningarna mot de högre åldrarna är relevant och viktigt att utveckla undervisningen i svenska genom ett ökat fokus på läs- och skrivinlärning och språkutvecklande arbetssätt. Som utredningen skriver är färdigheter i att läsa och skriva något som eleverna behöver utveckla under hela sin skoltid och det är av stor vikt att även lärare på högstadiet och gymnasiet kan upptäcka och stödja elever som halkat efter i sin läs- och skrivinlärning.

Göteborgs Stad ställer sig även positiv till förslagen att det fritidspedagogiska området ska öka med 15 högskolepoäng i grundlärarutbildningen med inriktning mot fritidshem samt att det förskolepedagogiska området i förskollärarutbildningen ska utökas med 15 poäng.

Minskad tid för UVK och ökat fokus på praktiska innehåll (kap 14.2)

Göteborgs Stad är i grunden positiv till att utrymmet för ämnesstudier och ämnesdidaktik utökas och delar utredningens bedömning att det behövs neddragningar inom andra områden för att utbildningen inte ska bli allt för omfattande. Samtidigt bedömer staden att

finns nackdelar med utredningens förslag rörande den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK).

Göteborgs Stad ser att det finns risker med att minska den teoretiska delen av utbildningen. I en stärkt professionalisering av läraryrket är det viktigt att praktiken vilar på en solid teoretisk grund. Snarare än att det finns behov av att minska de teoretiska delarna av utbildningen finns det behov av att utveckla de delar i utbildningen som handlar om att omsätta teorin i praktik. I detta hänseende är det olyckligt att utredningen föreslår att utrymmet för vetenskapsteori och forskningsmetodik ska minska samt att dagens skrivningar om grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter reduceras till enbart värdegrund. Det samma gäller lärandeteorier där Göteborgs Stad anser att det är betydelsefullt att denna del finns kvar i utbildningen, men med en mycket tydligare betoning på hur lärandeteorier knyts till vardagens situationer i klassrummet.

Göteborgs Stad vill även problematisera den tyngd som det i utredningen läggs vid evidensbaserad undervisning. Utredningen betonar att undervisningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, vilket utredningen menar kräver kunskaper om evidensbaserade metoder och forskningsresultat. Ett allt för ensidigt ställningstagande för kvantitativ forskning kan dock medföra risker i form av en övertro på evidensbaserad och "best practice". Med ett förhållningssätt där problemområden och lösningar redan är föreslagna uppmuntras inte skolans professionella till egna situationsanpassade analyser av just sina barns och elevers behov.

I utredningen förs resonemang om att stärka kopplingen mellan UVK och den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU). Hur detta skulle påverka skolornas roll framgår dock inte i utredningen och skulle behöva tydliggöras.

Yrkeslärarutbildningen ska utvecklas (kap 14.4)

Göteborgs Stad ställer sig positiv till utredningens förslag om hur yrkeslärarutbildningen ska utvecklas. Det är viktigt att stärka utbildningen genom ett utökat inslag av ämnesdidaktik och kognitionsvetenskap, inte minst ur ett kompensatoriskt perspektiv då många elever på yrkesprogram har stora behov av anpassningar och stöd för att tillgodogöra sig utbildningen.

Huvudmännen har ett stort ansvar för den verksamhetsförlagda utbildningen (kap 14.5.3)

Utredningen gör bedömningen att huvudmännen har ett stort ansvar för den verksamhetsförlagda utbildningen. Utredningen har även övervägt, men inte gått vidare med att föreslå en lagreglerad skyldighet för huvudmän inom skolans område att anordna VFU. Göteborgs Stad anser inte att de utmaningar som finns inom VFU-området är tillräckligt belysta i utredningen. Kvaliteten på den verksamhetsförlagda utbildningen är varierande och det finns tendenser som pekar på att resursbrister exempelvis resulterar i färre besök från lärosätena och att VFU-handledaren får ta allt större ansvar. Eftersom den verksamhetsförlagda utbildningen är så viktig anser Göteborgs Stad att det finns behov av ytterligare utredning i syfte att säkra och utveckla den verksamhetsförlagda utbildningens funktion inom lärarutbildningen.

Ökat fokus på kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningarna (kap 15.4)

Göteborgs Stad ställer sig positiv till utredningens förslag att kognitionsvetenskap ska ges ett ökat utrymme i lärar- och förskollärarutbildningarna.

Genom ett ökat fokus på kognitionsvetenskap kan lärarstudenter lära sig mer om de kognitiva processer som påverkar inlärning, såsom minne, uppmärksamhet och problemlösning. Detta kan hjälpa dem att utveckla mer effektiva undervisningsmetoder som är anpassade till elevernas kognitiva förutsättningar. En starkare grund i kognitionsvetenskap kan också bidra till att lärarna blir bättre rustade att identifiera och stödja elever med olika inlärningsbehov, vilket kan leda till en mer inkluderande undervisning. Göteborgs Stad delar utredningens bedömning att kognitionsvetenskap bör ingå i de ämnesdidaktiska studierna.

Göteborgs Stad ser det som positivt att kunskap om vuxnas lärande lyfts fram som ett särskilt område i examensmålen för ämneslärarutbildningarna. Staden vill dock påpeka att komvux även rekryterar lärare från grundlärarutbildningen och yrkeslärarutbildningen.

Även om Göteborgs Stad ser att det är positivt med ett ökat fokus på kognitionsvetenskap inom lärarutbildningen är det också viktigt att framhålla att det finns risker med ett alltför ensidigt fokus på en forskningsdisciplin. Lärande är ett mångfacetterat fenomen och olika lärandeteorier lyfter fram olika aspekter av lärande som tillsammans bidrar till att skapa en helhetsförståelse. Läggs allt för stort fokus på kognitionsvetenskap riskerar forskning om lärande inom andra discipliner att trängas undan. Det är även av central betydelse att ett stärkt fokus på kognitionsvetenskap inte leder till att praktiska aspekter av lärarutbildningen får mindre utrymme. Det är viktigt att lärarstudenter får tillräcklig praktisk erfarenhet och pedagogiska färdigheter för att kunna hantera klassrumssituationer effektivt.

I utredningen konstateras att undervisning i kognitionsvetenskap idag endast sker i liten utsträckning på lärarutbildningarna. Göteborgs Stad delar därför utredningens bedömning att det behövs en satsning på forskning i kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningarna och ser även att de kompetensutvecklingsinsatser för lärarutbildare som utredningen föreslår är nödvändiga. Göteborgs Stad kan dock se att det finns risker med att så snabbt föra in ett område som tidigare haft en svag ställning inom lärarutbildningen. Kvaliteten på undervisningen är i slutändan beroende av hur väl kunskapsområdet är etablerat och värderat på lärosätena.

Ökat fokus på undervisning om läs- och skrivinlärning (kap 16)

Göteborgs Stad välkomnar det ökade fokus på läs- och skrivinlärning som utredningens förslag innebär. En god förmåga att läsa och skriva är grundläggande för elevernas fortsatta skolgång.

I utredningen betonas vikten av att undervisning om läs- och skrivinlärning ska baseras på evidensbaserad forskning. Göteborgs Stad delar denna uppfattning. Genom evidensbaserade metoder kan studenterna lära sig de mest effektiva teknikerna för att undervisa i läs- och skrivinlärning vilket i sin tur kan leda till bättre elevresultat. Ett systematiskt och vetenskapligt förankrat tillvägagångssätt kan även höja läraryrkets status och säkerställa att alla lärare har en solid grund i de senaste forskningsbaserade metoderna. Samtidigt är det, som utredningen också påpekar, viktigt att lärarstudenter är medvetna om andra metoder som används för läsinlärning.

Det kan finnas risker med att allt för ensidigt implementera särskilt rekommenderade undervisningsmetoder utan att ta hänsyn till lärares professionella omdöme och kompetenser, där också den specifika lärandekontexten är central.

Utredningens förslag om ökat fokus på undervisning om läs- och skrivinlärning är begränsat till de utbildningar som är inriktade mot lärare i de lägsta åldrarna.

Göteborgs Stad delar utredningens uppfattning om att det är här det är som allra viktigast att öka fokuset på läs- och skrivinlärning men ser samtidigt att även lärare som undervisar i de högre årskurserna har behov av dessa kunskaper. Exempelvis kan elever med svenska som andraspråk ofta möta särskilda svårigheter med läs- och skrivinlärning vilket är viktigt för lärare även i de högre årskurserna att uppmärksamma. Göteborgs Stad anser därför att det bör övervägas om det även i ämnes- och yrkeslärarutbildningarnas innehåll kan innefattas kunskap om skillnader mellan första- och andraspråksinlärning, vilka drag som karakteriserar texter i olika ämnen samt hur lärare kan tillämpa evidensbaserade metoder för läs- och skrivinlärning.

Uppdaterade examensmål (kap 17)

Göteborgs Stad ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag på uppdaterade examensmål. Förslaget innebär en förenkling jämfört med nuvarande ordning och staden delar utredningens bedömning att förslaget ger en god grund för kvalitativt hållbara utbildningar. Göteborgs Stad anser dock, i enlighet med ovanstående synpunkter, att det bör övervägas om utredningens förslag på förtydligade mål gällande läs- och skrivinlärning samt språkutveckling även kan appliceras på lärarutbildningarnas inriktningar mot högre åldrar.

Utredningen använder vid upprepade tillfällen uttrycket ”evidensbaserad vetenskaplig grund” och föreslår att begreppet förs in i examensmålen. Göteborgs Stad ser dock inte att utredningen tydligt definierat vad som avses med begreppet. Staden menar att det vore lämpligare att använda begrepp som visar att även annan kunskap än den evidens- och forskningsbaserade behövs i undervisningen, till exempel ”evidensinformerad undervisning” som Skolforskningsinstitutet använder. Detta begrepp knyter också an till skollagens formulering att utbildningen ska vila på både vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Kvalitetsförstärkningar för lärarutbildningarna (kap 18)

Göteborgs Stad är positiv till att lärarutbildningarnas ekonomiska förutsättningar stärks i enlighet med förslaget. Staden anser dock att utredningen inte tillräckligt motiverat de föreslagna skillnaderna i ersättningsbelopp för ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier mellan HJTS-området (humanistiskt, juridiskt, teologiskt, samhällsvetenskapligt utbildningsområde) och NTF-området (naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt utbildningsområde).

Konsekvenser för kommunala skolhuvudmän (kap 20.5.2)

Utredningen konstaterar att ett reformerat innehåll i lärarutbildningarna kan skapa behov av, och efterfrågan på fortbildningsinsatser för befintliga lärare. Göteborgs Stad vill här betona vikten av att Skolverket erbjuder fortbildningsinsatser för att möta detta behov inom ramen för professionsprogrammet.